

NUORTEN RADION VETERAANIT MUISTELEVAT

Tallenne neljän tunnin tilaisuudesta Yleisradiossa Kesäkadun yläkerrassa 4.12.1985, järjestäjänä Jorma Pilke, isäntänä Radio 1:n johtaja Jouni Mykkänen

Paikalla Jouni Mykkänen: nuorten radion avustaja 1956-60
 Unto Miettinen: sivutoimena nuorten ohjelmat 1946-49
 Niilo Tarvajärvi: varusmiesohjelmien toimittaja 1949-52
 Paavo Noponen: nuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1954-56
 Sauvo Puhtila: nuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1956-62
 Kaarle Nordenstreng: nuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1962-63
 Matti Hara: nuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1963-74
 Jorma Pilke: varhaisnuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1966-74,
 nuorten ohjelmien vastaava toimittaja 1975-90
 Kirjallisesti Armand Lohikoski: kuulokuva- ja nuoriso-ohjelmien päällikkö 1943-45

**Ensimmäinen tallenne (48 min.), materiaaliäänite Ylen arkistosta (id: 6821074).
 litterointuna (Tutkimustie Oy). Kaikki tallenteet editoinut Kaarle Nordenstreng.**

JOUNI MYKKÄNEN:

Hyvät ystävät, nuorten ohjelmien toimittajat vuosikymmenien varrelta. Tuon tähän tilaisuuteen nykyisen Yleisradion ja eritoten radion tervehdyksen.

Totean lyhyesti, että nuorten ohjelmat elävät tänä päivänä vähintään yhtä suurta haastetta kuin koskaan aikaisemmin. Voidaan jopa sanoa, että niiden rooli on nyt ja huomenna vielä vaikeampi kuin ennen johtuen siitä, että nuorison ajankäytöstä sähköisellä puolella kilpailee tänään ja huomenna niin paljon enemmän välineitä kuin aikaisemmin. Tästä hyvin paljolti on kysymys. Viimeaikaisissa tutkimuksissa on yhtäpitävästi havaittu, että niin Yleisradion radion kuuntelussa kuin Yleisradion television katselussa nuorisoseuraajien osuus on vähentynyt. Tämä johtuu siitä tietenkin, että on olemassa videomaailma, ja myös jo esimerkiksi pääkaupunkiseudulla alkaa vaikuttaa kaapeli-satelliittijärjestelmä, eritoten Sky Channel, tämä taivaskanava, hyvin runsaine musiikkivideotarjontoineen. Radion puolella se on näkynyt vielä enemmän niin, että siinä on dramaattista muutosta pienenevään suuntaan, jota tosin on yritetty aktiivisilla toimenpiteillä korjata. Esimerkiksi tämä vanhempaa väkeä osin ärsyttänyt Rockradion synnyttäminen 70-luvun lopussa. 80-luvun eräät ohjelmat ovat olleet kyllä vetämässä takaisin jo välillä hyvin pitkälle menetettyä varhaisnuorisoa, mutta tosiasia on se, että edelleen se on suuri pulma, millä tavalla kontaktia saa aikaan. Tämä tervehdyksenä tästä päivästä. Toisaalta minä näen, että näiden ohjelmien tärkeys on edelleen täysin yhtä korkea kuin aikaisemminkin, koska tällä tavalla kasvatetaan viestintään niitä sukupolvia, jotka sitten osaavat vastaanottaa myös muuta radiotarjontaa. Tässä yhteydessä voidaan nykyisin jo puhua yhtä suurissa pulmissa painien myöskin televisiotoiminnasta. Ja olemme tilanteessa, jossa enää ei voida tyytyä pelkästään puhumaan siitä, et me pystyisimme opettamaan radion kuuntelijoita kuuntelemaan, vaan erittäin vakavana on haaste siitä, että tämä viestintävälineiden seuraaminen pitäisi siirtää peruskoulun oppiaineeksi siinä kuin mikä muu tahansa kansalaistaidon opiskelu. Jos ihmiset kriitikittömästi tulevat näiden välineiden piiriin niin, että heitä jo alta vuoden vanhoina viedään makaamaan matolle, jossa lapsenlukkana on televisio ja sen jälkeen vanhempien ja asianomaisten suhde on hyvin pinnallinen ja se valtaa heidät kokonaan, niin kasvaa yksilöitä, joiden valmiudet tiedollisesti ja kulttuurillisesti ovat oleellisesti heikompia. Me olemme lähestymässä Suomessa tämänkaltaisia ongelmia. Se näkyy monella tavalla. Millä tavalla tähän vastataan on sitten asia erikseen, mutta kyllä se kova haaste on.

Tässä vaiheessa en halua omasta menneisyydestäni nuorten ohjelmiin nähden muuta sanoa kuin että -87 tammikuussa voisin viettää alalla olemisen 30-vuotisjuhlaa, koska -57 tulin Saukin vastaamien nuoriso-ohjelmien avustajaksi Markus Similän freelancerina suorittamaan valtakunnallisen haravoinnin seurauksena Tampereen teinipäiviltä syksyllä -56. Tervetuloa.

KAARLE NORDENSTRENG:

Kiitoksia. Kun meidän historiamme ensimmäinen veteraani ARMAND LOHIKOSKI ei päässyt paikalle, luen hänen lähettämänsä lyhyen historiikin. Hän on jopa lähettänyt kopion omasta työtodistuksestaan, jonka oli aikoinaan saanut vt. pääjohtaja Ilmari Heikinheimoilta (laitan sen kiertämään). Hänellä on myös lista tekemistään ohjelmista, monista niistä jopa käsikirjoitukset. Nehän olivat ensin kaikki suoria lähetyksiä ja studiosta vedettyjä, ja loppuvaiheessa niitä ajettiin nauhoillekin, mutta koska oli nauhapula, ne sitten heti käytettiin uudelleen, ja mitään hänen ohjelmistaan ei tiettävästi ole jäljellä. Tässä:

ARMAND LOHIKOSKI:

30-luvulta lähtien olin esiintynyt radiossa ja tehnyt itsekin joitakin ohjelmia, mutta varsinainen radiolainen minusta tuli jatkosodan alkaessa, jolloin lokakuussa -41 sain komennuksen TK-rintamakirjeenvaihtajan hommista VTL:n eli valtion tiedotuslaitoksen radiotoimiston päälliköksi Radiotaloon. Päätoimisesti hoidossani olivat VTL:n ajankohtaisesitykset ja jokapäiväiset *Tänään-lähetykset*, mutta sivutoimena aukesi tilaisuus näytellä, ohjata ja laatia kuulokuvia, rapsodioita ja ajanvieteohjelmia. Ensimmäisiä omaperäisiä ideoitani olivat *Herra X -tietokilpailut*, *Kuka ken kumpainen* sekä *Mitä missä milloin*. Rupesin saamaan niistä heti kovasti myönteistä palautetta, ja aivan erikoisesti minua miellytti rintamamiehiltä ja nuorilta saamani palaute, joten esitinkin radion johdolle, että yleisohjelmassa olisi tietoisesti ruvettava satsaamaan nuorisoa kiinnostaviin ohjelmiin. Markus-sedän lastentuntien ja kouluradion välissä oli selvästi markkinarako. Esitykseni meni läpi, ja sain nuorten ohjelmat kehittääkseni sivutoimisena.

Kun VTL:n radiotoimisto -43 lakkautettiin, jäin pysyvästi taloon kuulokuva- ja nuorisohjelmien päälliköksi, joka oli uusi vakanssi. Uudessa tehtävässäni oli lähtöajatuksena se, että nuoret on saatava radion ääreen lähettämällä juuri heille tarkoitettuja ohjelmia ja sitä tietä aktivoimaan heidät ylipäänsä säännöllisiksi radion kuuntelijoiksi. Tavoitteeseen pääsemisen edellytyksenä puolestaan oli se, että ohjelmissa oli oltava viihteellisyyttä, oli käytettävä mahdollisimman paljon esikuvallisia esiintyjiä nuorten omasta joukosta, ja asiaohjelmissa oli käsiteltävä nuorten omia aiheita heidän omalla kielellään. Tältä pohjalta toimin niiden kolmen vuoden aikana, minkä Radiotalossa vaikutin. Panin alulle koko joukon erilaisia ohjelmakokonaisuuksia, jotka aluksi avustajakaartin puutteessa olivat minun yhden miehen tiimini käsialaa. Syntyi kuulokuvia menestyneistä pojista, alkaen Paavo Nurmesta, Alfred Kordelinista, Eliel Saarista ja Juho Lallukasta. Sarjassa *Maailman valloittajat* tehtiin tuttavuutta Marco Polo, Cortezin ja Livingstoneen. *Herra X* -tieto-ottelut jatkuivat, mutta väliin pantiin tytöt ja pojat keskenään kilpailemaan tietämisen paremmuudesta poimien kysymykset koulukurssista ja sanomalehtien uutispalstoilta. *Järkipuron perhe*, vertaa Turhapuro, jossa äiti, isä, kaksi poikaa ja tytär leikkivät perhepiirissä kivi-, kasvi-, eläinkuntaa tai vetivät kuuntelijat mukaan maantiedeileikkiin. Sotaaikaa kun elettiin, esitettiin kolmiosan kuunnelmasarja *Kukko-Kalle*, joka pohjautui Arvid Järventauksen historialliseen romaaniin Rummot. Jussi Koskiluoma, jota on pidettävä radion kuulokuvamuodon isänä, antoi oman panoksensa kaiken ikäisille laatimalla kuulokuvakertomuksen *Kolme muskettisoturia*, useampiosaisen sarjan. Siinä minullakin oli isohko rooli. Ikuinen taistelu oli ohjelma-aikojen jaosta. Jokainen osasto piti itseään etuoikeutettuna ja vähätteli muita. Varsin kireäksi ottelu meni, kun keksin ajatuksen saada nuorisolle lauantai-iltaan parhaaseen kuuntelu-aikaan tunnin mittainen ohjelma, jolle annoin nimeksi *Värikäs viikonloppu*. Mutta voitto tuli jo ennen talosta lähtöäni. Seitsemän Värikästä viikonloppua oli mennyt eetteriin, niistä yksi Tampereelta, toinen Lahdesta ja kolmas Turusta. Ohjelma aloitettiin ja päätettiin aina omalla tunnussävelellä. Juontajia oli kaksi, kumpaakin sukupuolta. Heistä mainittakoon Tuire Orri, Tauno Palo, Unto Salminen ja talon väestä Eila Tarvanen ja allekirjoittanut. Ohjelmat suunniteltiin nimensä mukaiseksi värikkäiksi, ja esiintyjinä olivat pääosin nuoret taitajat itse. Vanhoja papereitani selatessa pisti silmään nimi Seppo Wallin. Hän oli Tampereen lähetyksessä lausunut Pohjanpään Naakkarouvan. Jokaisessa Värikkäässä viikonlopussa oli myös kilpailu kuuntelijoille. Aiheena saattoi olla esimerkiksi Uuden vuoden uneni -kirjoituskilpailu. Oman lukunsa ansaitsee vielä vekkuli poikiensarja otsikolla *Viikkilän pojat*, jota kirjoitti poikatyön veteraani Sulo Karpio. Minä toimin ohjaajana, ja pojiksi olin koonnut seuraavanlaisia nimiä: Lasse Pöysti, Keijo Komppa, Väinö Korhonen, myöhemmin Suomen parhaita viisiottelijoita. Joo, Väinö Korhonen, elokuvapiireissä tuttu kuvaaja Tommo, Erkki Ojanen, myöhemmin Kouluradiossa, ja Niilo Heino, myöhemmin Suomi-Filmin lyhytelokuvan

päällikkö. Sulo Karpion kanssa yhdessä tehtiin myös kymmenenosaan kuunneltavaksi *Kuningas Alkoholi oikeuden edessä*. Sekin oli ajateltu varttuneemman nuorison kuultavaksi, pääosassa Huugo Hytönen. Hyväksi lopuksi vielä yksi ohjelmamuoto, joka kuitenkin sammahti siihen, että lähdin talosta huhtikuussa -45 kustannuslalle. Kysymyksessä oli varttuneemmista nuorista koostettu *Väittelykerho*, jonka ensimmäisissä istunnoissa väiteltiin aiheesta nuorten oikeudet ja velvollisuudet yhteiskunnassa. En muista, jäikö se ensimmäiseksi ja viimeiseksi, vai oliko vielä yksi. Väittelijöistä, jotka olin koonnut oikealta ja vasemmalta, mainittakoon nimet Väinö Leskinen ja Veikko Sjöblom. Lähdin talosta, mutta jatkoin kuitenkin freelancerina esimerkiksi *Herra X* -tietokilpailujen järjestämistä aina vuoteen -56. Samana vuonna käynnistettiin ammattiyhdistysväen tietokilpailusarja. Kisaa käytiin kolme vuotta, kunnes paremmuus ratkesi rautatieläisten voittoon. Tätäkin tietokisaa seurasivat niin nuoret kuin vanhat. Mittavimpia töitani oli elokuvaoperetti *Toukokuun päiviä*, jonka sovitin radiolle, ja se esitettiin suurimuotoisena tapaninpäivänä -45, tähtiparina Malmi Vilkkula ja Thure Bahne. Uusintaesitys siitä oli vuonna -60, nyt tähtiparina Hilka Kinnunen ja Börje Lampenius. Kokemusta tällaisista projekteista minulla toki oli radiossa oloajaltani. Sanomatta nimittäin on jäänyt, että vuonna -44 tein radiosovituksen elokuvasta *Sonny Boy*, pääosassa Tauno Palo.

1.12.85 Armand Lohikoski, elokuvaohjaaja ja filosofian maisteri

KN:

Tämä siis pohjaksi. Kuka oli sitten seuraava nuorten ohjelmien vastuullinen? Oliko se Unto?

UNTO MIETTINEN:

Niin, Armand lähti talosta -45 kustannusvirkailijaksi, enkä muista, että siinä välissä olisi ollut joku, ellei Eila Tarvanen sitten hoitanut oman päätyönsä ohella.

KN:

Eila Tarvanen todennäköisesti oli jonkin aikaa, koska hän esiintyi freelancerina jo Lohikosken ohjelmissa, kuten tämä edellä totesi.

UM:

Kyllä, Eila mahdollisesti. Sitten vuonna -46 lokakuun 1. päivänä minä astuin taloon siitä Kasarmintorin puolelta. Pekka Tiilikainen oli vastassa ja sanoi: "Mä olen vaan Pekka, ja meil on sama huone, kun talossa oli vähän huoneita. Päivä alkaa sikarin poltolla. Mä tarjoan sikarin." Minä sanoin, et mä en polta. "Kyllä sinä poltat, jos sä haluat radiossa olla. Niin kauan kun sikari palaa, kumpikaan ei saa sanoo sanaakaan, ja sen jälkeen alkaa työt." Ja ne alkoi touhulla.

Minähän tulin talon palvelukseen Työväenurheilijoiden urheilulehden TUL:n toimituksesta, jossa olin urheilutoimittajana. Huolimatta siitä, että olin ollut merillä neljä vuotta ja sitten eräissä paikoissa, joista ei juuri ohjelmia tehty, kuutisen vuotta. Mutta kumminkin urheilu oli koko nuoruuteni semmoinen hobby, että siitä ei päässyt irti millään. Täällä vallitsi silloin Hella Wuolijoen aika, joka oli varsin mielenkiintoinen radion historian kannalta, ja toivon, että näissä historiamuisteluksien keräämisessä ei unohdetai tämän ajan erikoisuutta. Sehän syntyi sodan päättymisen yhteydessä. Katsottiin, että myöskin radion ohjelmistossa täytyy tapahtua määrättyjä muutoksia, koska sota-aika on päättynyt ja niin poispäin. Ja tosiaan tapahtui. Hellalla oli runsaasti ideoita taloon tullessaan. Hänen aikanaan syntyi *Työmiehen tunti*, *Maamiehen tunti*, *Sosiaalinen kirjelaatikko* ja sitten nuoriso-ohjelmat myöskin alkoivat siinä.

Minä olin joutunut radion kanssa tekemisiin ensi kertaa ohjelmajohtaja Koskiluoman tavatessani. Oikeastaan tavoittelin pääjohtajaa, mutta hän oli jo silloin sodan jälkeen siirtynyt sitten pois. Minä vapauduin kuusivuotisesta vankeudesta -44 syksyllä, viikko sodan päätyttyä, ja sattumalta sitten Hertta Kuusinen vapautui samaan aikaan ja astuimme samasta junasta ulos ja tapasimme siellä. Minun morsiameni, ensimmäinen morsiameni oli Hertan veljen, Taneli Kuusisen vaimon sisar. Ja nämä tytöt sitten pyysivät meitä molempia syömään illallista samana iltana, ja siellä sitten laadittiin julkilausuma, jossa kehoitettiin Yleisradiota harkitsemaan, millä tavalla radion ohjelmapolitiikkaa nyt muutetaan, kun sota on päättynyt ja yhteiskunnallinen tilanne muuttunut. Vein tämän sitten Koskiluomalle seuraavana päivänä, ja hän oli tavattoman ystävällinen ja totesi,

että tilanne on todella muuttunut, ja saksalaisten karkottamisesta ei ole vielä tehty yhtään ohjelmaa, mutta sekin toiminta alkaa. Sitten hän kiinnostui siinä minun äänestäni ja sanoi, että minusta tuntuu, että teillä on jonkunlainen radioääni, että voitteko puhua nauhalle tuosta vähän? Minä tein työtä käskettyä ja hän sanoi: "Voitteko tulla nyt jouluksi -44 sitten lukemaan näitä joulutervehdyksiä lyhytaaltoteitse Yhdysvaltoihin?" Eikä mulla ollut tietysti mitään vastaan. Se oli ensimmäinen varsinainen radiotyöni.

Sitten Tiilikais-Pekka soitti minulle TUL:n toimitukseen keväällä 1946, että tulisitko radiotoimittajakurssille, reportterikurssille. Meitä oli muistaakseni 52 henkeä, ja Tarva oli samalla kurssilla mukana, muistatko?

NIILO TARVAJÄRVI:

Joo.

UM:

Tämän kurssin loppuessa sitten me teimme kilpailuselostukset ja mulla oli kilpailuselostuksena Kaisaniemi, Helsingin vihreä sydän. Pekan pitäessä itselleen ominaisella huumorilla sävytettyä lopettajaispuheenvuoroa hän sanoi: "Johtokunnan valtuuttamana minä kysyn kilpailuselostuksen voittajalta toimittaja Unto Miettiseltä, oletko valmis astumaan radion palvelukseen. Minä hämmennyin tavattomasti. En tiennyt edes, että olin voittanut kilpailua. Kuvittelin vaan, että ne oli jonkinlaisia harjoitusselostuksia. Sanoin, että ei mulla ole mitään sitä vastaan ja sovittiin, että 1.10.1946 minä irtisanomisajan jälkeen sitten astun talon palvelukseen.

Sitten jouduin Hella Wuolijoen puheille, ja hän sanoi, että hän toivoo, että sinä avustaisit *Työmiehen tuntia*, jota hoiti Eero Leväluoma, näyttelijä-ohjaajaveteraani. Minun tehtäväkseni tuli siinä sitten tehdasreportaasien tekeminen. Muistan, kun Wärtsilän konepajassa laskettiin ensimmäinen sotakorvausalus vesille, ja Koskiluoma sanoi, että menet sinne ajoissa portille ääniauton kanssa, että pääset hyvälle paikalle. Mutta portti suljettiin ja ilmoitettiin, että radiolla ei ole mitään tekemistä täällä Wärtsilän telakalla. Ja Koskiluoma piti sitten Päivän peilissä puheenvuoron, jossa hän ilmoitti, että Wärtsilän telakan johto ei laskenut ääniautoa sinne, et se on valitettavaa. Tämän jälkeen Wärtsilän johtaja, vuorineuvos Wahlfors ilmoitti, että tästä lähtien tehtaamme portit ovat joka puolella Suomea radiolle aina avoinna, eikä tosiaan sen jälkeen vaikeuksia tullut.

Hella sitten toivoi, että minä myöskin alkaisin hoitaa nuorisohjelmapuolta sen lisäksi, että tein yleisreportaaseja. Ja näin tapahtuikin. Mitään Armandin toimenkuvan tapaista minulla siitä ei ollut, mutta hoitelin näitä ohjelmia koko Hellan kauden loppuun -49. Meillä oli *Nuorisokäräjät*-niminen keskustelukerho, johon kuului kaikkien poliittisten nuorisjärjestöjen edustajat ja lisäksi kristillisten järjestöjen edustajat. Se oli muistaakseni joka viikko koolla. Tunnin verran puhuttiin sitten nuorisasioista ja täydessä sovinnossa. Siinä oli hyvin tunnettuja, sitten myöhemmin tunnettuja kansalaisia, mutta nimet jääkööt nyt tällä kertaa luettelematta. Sitten järjestin kilpailuja nuorisolle, muun muassa humoreskikilpailuja.

Enkä malta olla sanomatta, että yhteen humoreskikilpailuun ilmoittautui toistasataa osanottajaa, joista yksi oli nuori poika Kuopiosta: Pertti Pasanen, myöhemmin Spedenä tunnettu hyvä ystävä. Hella Wuolijoki oli tässä kuuntelutilaisuudessa tuomarina mukana ja hänellä oli kova kiire, niin kuin hänellä aina oli – se liittyi hänen luonteeseensa ja totta kai hänellä oli myös paljon velvollisuuksia. Kun oli kuunneltu tämä Pertin ohjelma Kuopiosta, Hella juoksi ovesta ulos ja huusi, tämä voittaa, tämä voittaa. Minä olin aivan samaa mieltä. Pasanen oli äänittänyt muka Kuopion lääninvankilan 50-vuotisjuhlatilaisuuden. Ja ensimmäisen puheenvuoron käyttä sitten vankilan ensimmäinen johtaja, joka aloittaa narisevalla äänellä: "Hyvät herrat. Kun minä tulin tähän vankilaan 50 vuotta sitten, meillä oli vain yksi selli ja yksi vartija. Mutta nyt siitä on kasvanut jo viisikerroksinen rakennus..." Hän ihailee, miten vankeja on niin hirveästi ja hän näkee kun ne kävelevät tuolla ringissä. Minusta tällainen ajatus oli aivan loistava. Ja minä ilmoitin Alpolalle, että pyydä nyt se Pertti Pasanen tänne ja ota se talon palvelukseen. Kaksi vuotta kesti ennen kuin Spede tuli ja löi itsensä läpi ihan lyhyen ajan kuluessa. Antaa vaikka Tarvan jatkaa.

NT:

Spede Pasanen tuli sille paikalle, jolta minä lähdin television puolelle -48.

UM:

Enkä usko, että radio ja televisio koskaan on katunut sitä, että Pertti Pasanen otettiin talon palvelukseen.

SAUVO PUHTILA:

Ainoastaan silloin kun Spede tarjosi mulle yhtä käsikirjotusta. Se oli niin hirveä, kun se kaveri, josta tämä juttu kertoi, joutui lihamyllyyn. En mä voinut semmoista käyttää. Se olis vienyt taas Koskiluoman punakynän alle.

JM:

Oliko niin, että siis nuortenohjelmien kohdalla varsinaisesti astui sitten Paavo kuvioon ja Tarva oli yhtä aikaa niiltä osin kuin oli silloin Unton kanssa? Siis Tarva, sä et varsinaisesti ollut missään vaiheessa nuortenohjelmien toimittajana erikseen?

NT:

En todella ollut. Minä tulin taloon -49 kesällä komennukselle pääesikunnasta. Nimittäin Kalevi Kilpi sairastu silloin keuhkotautiin, ja Leka Meller soitti mulle tiedustellen, että passaiskos tulla harjoittelemaan, kun mä puolustusvoimien pääesikunnassa koulutusosastolla suorastaan päätoimenani tein näitä puolustusvoimiin liittyviä radio-ohjelmia. Mä olen esimerkiksi ollut seitsemän joulua peräkkäin tekemässä maan eri puolilla *Sotilaan joulua* -nimistä ohjelmaa. Ja varuskunnissa käytiin maan eri puolilla ihan melkein säännöllisesti, kuukausittain oli joku ohjelma. Näin oli aika luontevaa tulla tänne. Ja kun olin sitten ollut sen komennusajan loppuun, niin silloinhan Leka Meller sitten sanoi, että täällä on nyt totuttu näihin sinun merkillisiin eväspapereihisi ja näin edespäin, että mites olis, jos menisit käymään J. Koskiluoman kammarissa? Niin menin sitten sinne, ja siellä tehtiin ehdotus. Ja se olikin aika kovaa aikaa. Mulla oli nimittäin vielä silloin vakaa aikomus palata takasin pääesikuntaan. Mut oli nimittäin hyväksytty sotakorkeakoulun pääsykokeeseen. Ja kun siinä sitten piti ottaa paperit sieltä pois, niin totta on, että osa sukua ei ole vielääkään hyväksynyt tätä.

JORMA PILKE:

Tästä varmaan selittyy se, että ne, joita aikaisemmin on haastateltu, ovat näiden ohjelmien vuoksi laskeneet sinut ikään kuin nuorten ohjelmien toimittajaksi, koska teit varusmiehistä.

NT:

Niin, saattaa olla. Mutta varsinaista nuorten ohjelmaa en muista todellakaan oikein noin sarjapitoisesti tehneeni, ellei oteta lukuun sitten sitä, jossa olin ilmeisesti sitten ikään kun piilokamerassa tekemässä Hankenilta kolmea *Piiri pieni pyörii* -ohjelmaa, jotka omasta mielestäni menivät ihan kurjasti, ja sitten, kuinka sanoisin, esimiestenikin ollessa tätä samaa mieltä niin, että pääsin juomaan jälleen kahvia.

JM:

Mä luulen, että Jorma on oikeassa, koska tässä myöhemmässä organisaatiossa on varusmiesohjelmat luettu osaksi nuorten ohjelmia. Silloin historiallisesti tämän päivän näkökulmasta varmasti ajatellaan, että sinä olet ollut yhdessä vaiheessa niitä hoitamassa. Siitä se selittyy.

MATTI HARA:

Sinun jälkeesi Tarva oli sitten myös Paavo Louekari, joka oli vastaavassa asemassa pääesikunnassa kapteenina ja teki näitä *Taakse poistu* -ohjelmia. Tosin on syytä tähdentää, että nehen eivät kuitenkaan olleet pääesikunnan ohjelmia vaan Yleisradio tuotti ne eivätkä ne olleet mitään propagandaohjelmia.

NT:

Mutta mä en saanut Yleisradiosta mitään palkkioita.

UM:

Saanko Tarvasta sanoa yhden asian, joka liittyy hänen taloon tuloonsa? Nimittäin vuonna -48 oli Lontoon olympiakisat, ja minut oli määrätty sinne selostajaksi, mutta en saanut Englannin viisumia. Mä odotin konsulaatissa siellä ihan loppuun asti ja ilmoitin loppujen lopuksi puhelimitse, että oli sovittu, et jos minä en saa viisumia, niin Tarva siirtyy, ja sä läksit sitten. Tarva löi itsensä täydellisesti lävitse siellä, ja sen jälkeen kun hän tuli talon palvelukseen -49, hän teki paljon nimenomaan urheilujuttuja.

PAAVO NOPONEN:

Sähän olit vielä -52 Oslon olympialaisissa, eikö niin?

NT:

Olin, mä olin tuolla Oslossa ja selostelin siellä muun muassa Veikko Hakulisen maaliin tulon yhdessä Pekka Tiilikaisen kanssa. Olin vain osan aikaa vain kisoissa enkä loppuun saakka kun siellä oloni tapahtui Yleisradion puolelta vähän pitkin hampain, sillä aamukahvikausi oli juuri parhaassa menossa. Ja sinä edellisenä sunnuntaina, ennen kun kisat päättyi Tauno Rautiainen veti täällä yhden Tervetuloa aamukahville -ohjelman, ja tähän oli se kuuluisa ohjelma, jossa Rautiainen sanoi, että hänen on olkapäänsä vähän nyt savinen, kun hän raitiovaunussa tänne tullessaan nojasi Anna Mutaseen. Mulle tuli sitten heti käsky palata.

MH:

Jos ajatellaan kehitysnäkymiä nuorten ohjelmista, niin varusmiehiin liittyvistä ohjelmista meidän on myös muistettava Reino Hirvisen eli Palle. Hän taisi jo ennen sotia tehdä ohjelmia linnakkeilta ja varuskunnista. Mutta tietysti sota-aikahan on ilman muuta aikaa, jolloin tehtiin runsaasti sen tyyppisiä ohjelmia, joissa kotijoukot lähetti terveisiä rintamille ja niin edelleen, ja sieltäkin vastavuoroisesti kotiin päin tuli terveisiä. Sitten sodan jälkeen, kuten äsken totesimme, Tarva sinä teit pääesikunnan palveluksessa varusmiehistä ja varuskunnista ohjelmia, ja sen jälkeen tuli Paavo Louekari, joka teki jonnekin 1960-luvulle tätä *Taakse poistu* -ohjelmaa.

JM:

Äskeisestä tulee mieleen ajatusyhtymä hartausohjelmiin. Se ei ole täsmälleen samanlainen järjestely, mutta sen on täytynyt olla aika lähellä, koska kerran pääesikunta on järjestänyt Tarvalle mahdollisuuden tehdä ohjelmia ja Yleisradio ei ole maksanut palkkiota. Näiltä osin siinä on tavallaan Yleisradion kanavat olleet puolustuslaitoksen käytössä, vaikkakin Yleisradion ohjelmia. Ja hartausohjelmillehan -67, jonka Kalle ja muut muistavat hyvin, järjestyi vielä pidemmälle menen, jossa taas tuli se sisältöasia niin päin, että Yleisradiolla ei ole sisältöön mitään sanomista, vaikka niissä ilmeisesti koko ajan sisältövastuu lienee ollut Yleisradiolla.

MH:

Varusmiesohjelmat eivät kuitenkaan kuuluneet silloin nuorten ohjelmien toimitukseen. Ja sitten tulikin 60-luku, joka oli ihan tyhjää varusmiesohjelmista, ja vasta 1.6.1976 alkoi *Aamukampa*, jota minä aloin toimittaa.

SP:

Se kai johtui osittain siitä, että me laskettiin, että varusmiehet oli vähän jo nuorten ohjelmista ulkona. Ne kuului enemmän aikuisten maailmaan. Ja Masi Similä teki niitä -58-59, kun jääkärinä palveli JP2:ssa, sehän kiersi kaikki Suomen varuskunnat läpi. Kylmä-Kalle, joka oli komentajana silloin, sanoi, että tämä jääkäri on nyt erittäin tärkeä koko puolustuslaitokselle. Ja niin sillä oli semmoinen passi, että se sai kiertää kaikki varuskunnat läpi. Ne ohjelmat meni normaalilla puolella ulos, mutta varmasti varusmiesasioita käsiteltiin.

MH:

Kyllä, mutta ei siis nuorten ohjelmissa.

UM:

Minäkään en muista omalta ajaltani, että varusmiesohjelmia pidettiin nuoriso-ohjelmia. Totta kai ikäkausi oli ihan täysin nuorisoa, mutta ne oli oma kategoriansa.

MH:

Silloin kun minä 60-luvulla hoitelin nuoriso-ohjelmia, nuorison yläikäraja nousi 24 vuoteen, jolloin varusmiesikäiset kuuluivat olennaisesti nuorisoon. Ja tässä oli hyvin olennaista se, että aiemmin varusmiehille ohjelmia teki joku kantahenkilökuntaan kuulunut henkilö. Mutta sitten 76 niitä alettiin tehdä ihan Yleisradion oman aktiviteetin perusteella, ja pääesikunnalla ei ollut eikä ole ollut jälkeenpäinkään minkäänlaista sananvaltaa varusmiesohjelmiin, vaan niitä on tehty ihan Yleisradion ehdoilla ja toimesta.

NT:

Saanko mä kertoa yhden stoorin, joka tulee tässä mieleeni nyt ikään kuin pieneksi kevennykseksi. Tämä oli nimittäin silloin -49 kesällä Mikkelin varuskunnassa. Tein sieltä ohjelman sikäläisestä sotilaskodista. Se alkoi, ja käytiin kasarmilla. Ja sitten tultiin merkilliseen huoneeseen kun siel oli Nestori Huupponen -niminen oikein kuuluisa painimies palveluksessa ja hänellä oli painikämppä käytössään. Näin mentiin seuraamaan sitten poikien harjoittelua. Siellä oli yhtenä nuorukaisena oikein komia kaveri, sanotaan priha. Hän oli Ivar Wacklin, maailmanmestaruuskisoihinkin osallistunut painijamme. Näin siellä sitten päätettiin, että nyt pannaan mikki päälle, nauha pyörimään ja Nestori Huupponen käy selostamaan, kun minä otan yhteen Ivar Wacklinin kanssa. Tarkoituksena oli selvittää, kuinka nopeasti tällainen mestari sitten tavallisen jannun tässä kaataa. Niin siinä sitten ryhdyttiin ottelemaan. Merkillistä kyllä, niin ei Ivar tahtonut saadakaan mua millään siis selälleen. Se meni sitten ihan tiukaks tämä ottelu. Mä olin todennäköisesti aika painavassa kunnossa, niin että Ivar ihan hengästy i tässä puuhassa. Kenties ei ollut oikein sitten vedossakaan. Joka tapauksessa homma meni loppuun niin, että mä putosin. Ja sen jälkeen mä menin mikrofoniin sanomaan, nyt mä lähetän vaimolleni terveisiä, olen otellut täällä juuri Ivar Wacklinin kanssa, ja sinä luulet siellä, että se minun ainoa paitani, se on nyt sitten riekaleina, mutta ei asia niin ollenkaan. Heitin paidan pois ennen ottelua.

MH:

Palaisin vielä siihen kun panin varusmiesohjelmat jollakin tavoin pakettiin. Kuten Unto mainitsi 40-luvusta ja Hella Wuolijosta, tietyt yhteiskunnalliset tekijät vaikuttivat ja Yleisradio tietysti alkoi heti peilata omalla ohjelmatoiminnallaan tietoisesti tai tiedostamatta yhteiskuntaa. Niin vastaavasti, jos ajattelee näitä varusmiesohjelmia ja 60-lukua, niin silloin yhteiskunta ei ollut kovin suopea puolustusvoimille, vaan nimenomaan vois ajatella, että rauhanliikehän silloin oli hyvin merkittävä. Ja tähän ajankohtaanhan liittyy kaikki passin polttamiset ynnä muut tekijät, jolloin on ymmärrettävä myös se, että tuli niin pitkä tauko. Vasta siis 1.6.1976 päästiin ikään kuin uudelleen tekemään puolustusvoimistakin ohjelmia, ja lähdettiin hyvin viihteellisesti. *Aamukampan* oli ja jatkuikin ihan tällaisena terveiset-tyyppisenä ohjelmana. Eli varusmiehet ja kotijoukot lähettivät kortteja, ja niitä sitten minä lueskelin yhdeksän vuotta ja soiteltiin toivelevyjä. Ja sitten muutama vuosi tämän varusmiesterveiset-ohjelman jälkeen saatiin ikään kuin pää auki myös asiaohjelmalle. Se oli muistaakseni pari kolme vuotta *Aamukamman* jälkeen. Eli piti lähteä viihteellisesti liikkeelle sordiino päällä, jotta ei ärsytetty ketään. Uskoisin, että varusmiesohjelmat on ilmeisesti aika hyvin paketissa näin.

SP:

Ei ole. Eli ne on nyt lopetettu.

PN:

Kun tul in nuorten ohjelmien hoitajaksi 16.8.1954, mä olin vielä varusmies. Mulla oli kaks viikkoa jäljellä palvelua Santahaminassa. Mutta sain kuntoisuusloman kahden viikon takia tehtyäni Santahaminan sotilasyhdyskunnasta jutun ja eräitä muita saavutuksia. Mutta minä olen ollut varusmies, jos kuka, koska todellakin aloitin nuortenohjelmissa niissä merkeissä saaden suureksi riemukseni siviilipuvun käyttöoikeuden. Kesällä oli tämä paikka julistettu auki ja mulla on se käsitys, että sen jälkeen, kun olin edellisenä kesänä huhtikuun alusta lokakuuhun, armeijaan menooni asti, ollut kesätoimittajana selostusosastolla, niin tätä nuorten ohjelmien paikkaa hiljalleen petailtiin minulle. Etteiköhän vaan ollut Ville Zilliacuksen kanssa vähän puhettakin, että elokuun puolivälissä voisi onnistua lintsamaan sopivasti pari viikkoa armeijasta, joka jokaiselle sen käyneelle varusmiesaikaa muistellessa on aika sopiva määrä olla poissa herätyksistä.

KN:

Mut se oli siis auki se paikka ja nuortenohjelmien vastaavana toimittajana?

PN:

Se julistettiin silloin kesällä auki ja hain sitä ja sitten tarppäsi, niin kun sanottiin. Se lienee ollut ensimmäinen kerta, kun se oli virallisesti auki. Siinä yhteydessä mainittiin nämä nimet, jotka ovat tässä edellä tulleet esille: Armand Lohikoski, Unto Miettinen, Niilo Tarvajärvi, Eila Tarvanen. Ja silloin tulin siihen käsitykseen, että nämä mainitut radioveteraanit olivat olleet kyllä nuortenohjelmien kanssa tekemisissä. Mutta se, että silloin tulin tähän nuorten ohjelmien toimittajaksi, aiheutti Olavi Paavolaiselle suurta päänvaivaa. Hän oli teatteriohjelmien päällikkö ja nuorten ohjelmat oli silloin teatteriosaston alainen. Ja tunnettu maailmantuska äänessään ja Aunus-harmaa silmässä yhä edelleenkin hän puristeli käsiään yhteen ja sanoi: "Enhän minä voi, en voi hallita tätä tilannetta millään tavalla. Enhän minä kunnolla edes tunne sinua. Ei minulla ole mitään sinua vastaan, mutta tämän on aivan, aivan, aivan mieletön tämä tilanne." Ja siinä sitä nyt kuitenkin oltiin, yritettiin olla.

Varsinaisestihan olin tullut radioon olympiakisoissa -52, ja sen täydennysmiehen koulutukseni aikana tienaa millani rahoilla ostanut itselleni sitten oman nauhurin, jolla tein muutamia omia juttuja, jotka sain sitten radioon tarjotuksikin. Myös *Päivän peilit* alkoivat tulla eräänlaisina kirkkaina tähdenlentoina silloisen opiskelijan päiviin. Lämmöllä muistan vieläkin Unto Miettistä ja Niilo Tarvajärveä, jotka olivat yksiä innokkaita tilaajia. Sitten tuli nuorten ohjelmien aika, jota kesti täsmälleen heinäkuuhun 1956, jolloin sain ASLA-stipendin Amerikkaan radion, television ja elokuvan ohjelmatekniikkaa opiskelemaan New Yorkin yliopistossa. Ja Saukki Puhtila, johon olin armeijassa tutustunut, tuli sijaiseksi. Niin me olimme yhdessä kyllä tehneet useampiakin ohjelmia.

Oli kolme sellaista suurempaa ohjelmaa, jotka haluaisin mainita. Oli *Soittorasiasia*, illansuun ilonpitoa kaikenikäisille lapsille Markus Raution, Mikko von Deringerin ja Paavo Noposen seurassa. Markus ei tehnyt käytännöllisesti katsoen muuta kun tuli sinne ja kuulutti muutamat numerot. Hän sanoikin suoraan, että hän ei halua päänvaivaa tästä ohjelmasta nähdä, että tee sinä Mikon kanssa systeemit valmiiksi. Ja niinpä tehtiin. Mikko von Deringer yhtyeineen soitteli siinä sopivat kappaleet. Ohjelmat tulivat ruotsalaisen kauppakorkeakoulun Hankenin tiloista. Ja alaotsikon tekijänä oli Ville Zilliacus, jonka omalaatuinen huumori johti siihen, että nämä kaikenikäiset lapset, jotka Villen ajatusmaailmassa tarkoittivat koko lapsenmielistä Suomea, menivät todellakin tommoisiks kymmenvuotiaiks nappuloiks, jotka tulivat kuin sopulilauma aina sinne alas ja miehittivät puoli salia. Tästä tuli vähitellen tyypillinen lastenohjelma, vaikka sitä nyt koitettiin vähän vanhemmillekin kyllä pitää. Ei siitäkään oikeastaan sen enempää. Se oli tyypillinen estradiohjelma, jossa oli musiikkinumeroita välissä ja sitten erilaisia nuorisoon tai varttuneisiin lapsiin vetoavia esiintyjiä. Oli mulla siellä Teija Sopanen silloin kun hän seurusteli Matti Oraviston kanssa, ja siellä oli joku sana, josta tuli orava ja tyypillisiä kiipijän piirteitä ja muita tuollaisia. Se nyt oli sen ajan huumoria. Mutta niinhän se pitää ollakin aikaansa sidottua.

Sitten oli toinen ohjelma, *Hilapata*. Se oli studiossa tehty ohjelma, jossa käytin hiukan amerikkalaisen Arthur Godfreyn tyyliä iskeä heti ensisanoissa kuulija mukaan, ja käytin sellaista aloitusta että: "Tänään on erinomainen ilta mennä ulos tytön kanssa, jolla on siniset korvarenkaat." Tämä oli puolen tunnin ohjelma, joka koostui sitten juuri tällaisesta sirpaleohjelmasta, voisi sanoa. Haastateltiin nuorisoa. Lähinnä kuitenkin studiossa. Siinä oli muistaakseni jotakin ulkopuolellakin tehtyjä. Tosiaan Suomen Sosialidemokraatin arvostelija Irja Liirto alias Hörökorva ei pitänyt tämän tyylisestä nuoriso-ohjelmasta oikein sanottavammin.

Toinen tallenne (49 min.)

PAAVO NOPONEN:

Sitten oli *Pitkä siima*, jota kävin laskeskelemassa silloisen maaseututekniikan avulla eri puolilla Suomea, se laskettiin millon välillä, sanotaan nyt Turku ja Pori tai olisikohan ollut joku vielä kaukaisempi paikka, siin oli neljä-viis pistettä, jotka mainittiin alaotsikossa. Ja tältä väliltä sitten haastateltiin nuoria. Sitten oli joitakin erikoisohjelmia, varsinaiset taisi Hörökorvan kiukun aiheena olla teekkari-Sitsimiehen, joka oli sama kuin Eero Piimiehen tekemä *Onkapannun värmaus* ja käyttö, teekkarihumoria pahimmillaan tai parhaimmillaan. Ja Saukki Puhtilan kanssa meillä oli sitten erinäisiä yhteisiä ideointeja, pikkusen osasyylliseksi katsoin itseni siihen, että hänet ja Juhani Haapanen vuonna -55 valittiin sinne selostusosaston kovaan kouluun. Heillä oli näyttää hiukan pientä radiokokemusta, jota olivat nuortenohjelmissa tehneet.

Kun ajattelen sen aikaisia nuortenohjelmia kokonaisuutena, niin ne eivät nyt varsinaisesti pyrkineet aukomaan mitään mullistavan uusia uria. Mutta sen verran aikansa hermolla ne pyrkivät kuitenkin elämään ja lähestymään nuorisoa nuorison omin äänenpainoin ja ymmärtämyksellä niin sanoakseni, että kerran muun muassa Jouko Tolosen kanssa tuli aikamoinen metakka ohjelmakokouksessa, kun Kuopiosta otin erään yhtyeen, olikohan sen nimenä Melupeikot, joiden soitannollinen taito nyt ei kyllä rehellisesti sanoen ollut kovin päätähuimaava, mutta olipahan erään nuoriso-osan edustaja. Ja siitä sitten tuli tietysti meteliä, että kuinka näin tavattoman ala-arvoista kysymättä musiikkiosaston mielipidettä voidaan täällä ajaa ulos.

Tämä nuortenohjelmista, mutta kun nyt tuossa mainittiin edellä Reino Hirvisepän nimi, niin katson kyllä asialliseksi tässä yhteydessä muistuttaa siitä, että varusmiesalalta oli tehty jo 30-luvulla ohjelmia, muun muassa Alexis af Enehjelm kävi muistaakseni Kaartin pataljoonan keittiössä seuraamassa ohjelmantekoa sieltä. Ja tietysti sitten Pekka Tiilikaisen ja Enzo Sevónin urakka sotavuosina on aivan omaa luokkaansa, se ei enää ole verrattavissakaan tavallisiin varusmiesohjelmiin. Mutta hvin vuoksi, kun tässä nyt on ollut näistä terveisten lähettämisistä puhetta, niin jatkosodan hyökkäysvaiheessa oli muun muassa Karjalan Viestin rintamalehden etusivulla tarina, jossa Pekka Tiilikainen totesi, että älkää katkoko kaapeleita. Hän oli kerran tullut ääniauton kanssa siellä yhteen paikkaan rintamalla, jossa rintamamiehet hyökkäsivät niin kiivaasti terveisiä kertomaan mikrofoniin, että siellä kaapelit katkeilivat ja tekniikka oli hätää kärsimässä. Siihen aikaan nuo terveiset olivat paljon, paljon tärkeämpiä kuin nykyisin, ne olivat ehdoton, joskus jopa suora silta rintaman ja kotirintaman välillä. Sen sijaan myöhemmin aikoina muun muassa Aunuksen radiossa, jota Pekka oli vetämässä, yhteisellä ohjelmaneuvoston päätöksellä, joka lienee ollut Pekka itse, heitettiin terveiset erästä ohjelmasta ulos, jotta saatiin enemmän tilaa levyille. Mutta millonkaan niitä ei kokonaan poistettu, koska ne todellakin toimivat siltana rintaman ja kotirintaman välillä. Pekka Tiilikaisen urakka talvisodan aikana oli noin 150 selostusta, jotka on saatu jäljitetyksi. Jatkosotavuosina tällaisia yksityisselostuksia oli lähemmäs 100 vuosittain, mutta kun otetaan huomioon hänen äänessä olo, kuulutuksensa ja muut sellaiset Aunuksen radiossa, niin olen tullut siihen tulokseen, että vuosina -42 ja -43 Pekka oli todennäköisesti äänessä yli 4 000 kertaa yhden vuoden aikana, ja se on kyllä melkosen mahtava määrä. Riittää tosiaan legendan aineksiksi. Luulen, että omalta kohdaltani tässä on tärkein ainakin muistini näkökulmasta kerrottu, mutta jos Matti Haralla on kysyttävää, niin sen kun vain.

MATTI HARA:

Kaalimaan myyrä?

PN:

Se oli Saukki Puhtilan ja minun, ideointi. Siinä oli Juhani Haapanen äänenmuunnoksineen, imitaatioineen.

SAUVO PUHTILA:

Meitähän oli kolme, neljä vissiin siinä?

PN:

Myyrä ja myllärin Irene oli se ensimmäinen.

SP:

Sit oli Isabella Hippu, Myyrä ja Isabella Hippu.

PN:

Ja tässä oli sellasena kvartettina laulamassa eteläsuomalaisen osakunnan kvartetti Ranta-ampiainen, jossa olivat Mies ja Esko Lehesmaa ja Olari Iisalo ja Risto Järviö, jotka lauloivat tunnussävelen, saman, joka muuten lauloi *Hilapadan* tunnussävelen.

SP:

Sit oli, kuule, vielä *Hiipivät hiirentappajat*.

PN:

Hyvä kun sanoit, se oli unohtua. Se oli tärkeä tässä nuortenohjelmassa, musiikkipitoisia muistikuvia...

SP:

Polvihousupäiviltä [naurahtaa].

PN:

Juu, laatinut Pellervo Puhti. Niilo Sauvo, Pellervo Puhtila oli tässä otettu sieltä lähinnä esiin, mutta siinä mä olin toisena osapuolena ja sain sitte vielä Amerikkaan Saukilta kirjeen, kun radiossa paljastui eräitä, sanoisinko, sisäisiä juttuja. Ja minutkin sitten oli todettu tässä ohjelmantekijäksi.

SP:

Kollegiokysymys, kato.

PN: Kollegiokysymys. Tästä ei sitten Koskiluoma tietysti tykännyt alkuunkaan.

KAARLE NORDENSTRENG:

Saukki oli siis avustajana silloin?

SP:

Kesätoimittajuuden aikana.

PN:

Hän oli silloin oikeestaan tärkeimpänä avustajana, kävi siinä aina halaamassa sihteeriämme Ritva Dammertia niin, että vinkuna kuului kauas käytävästä.

JOUNI MYKKÄNEN:

Oliko siis niin, että *Nuorten ikkuna* -otsake ilmestyi vasta sitten, kun Saukki oli nuorten ohjelmien hoitajana?

SP:

Se oli Ville Zilliacuksen keksimä otsikko taas, se, eiks niin.

JM:

Esimerkiks Kalle ja minä freelancereina, Kalle on tullu vähän aiemmin, mut ainakin minä tulin nimenomaan juhlalliseen *Nuorten ikkunaan* avustajaksi, sillä oli vakituinen lähetysaika viikottain. Sillon se alkoi olla jo niin järjestäytynyttä toimintaa.

KN:

Kuinka usein oli näitä sun Hilapatoja ja muita?

SP:

Hilapata oli kerran viikossa sillon, tiistaisin muistaakseni. Ja se *Nuorten ikkunakin* oli tiistaina. Se jatko suoraan *Hilapadan* paikalla, tiistaina kello 18.

PN:

Sen verran täydennän vielä tätä, että sitten, kun menin USA:han stipendin turvin opiskelemaan, niin olin tietysti siellä aistit valppaina myöskin, koska tämä raskas vaan seinään kytkettävä nauhuri oli mukana, että saisin joko nuortenohjelmiin tai selostusosastolle juttuja tehdyksi, ja kyllähän niitä sieltä jonkin verran tulikin. Haluaisin tässä muistaa kaks...

SP:

Muun muassa Elvis Presley ensimmäistä kertaa Suomen nuorison tietoisuuteen.

PN: Mä olen juuri tulossa tähän, että otan itselleni kunnian siitä, että Elvis Presleyn nimi tuli nuortenohjelmien kautta julkisuuteen Suomen ääniaalloilla tietääkseni ensimmäisen kerran. Hän oli silloin juuri laulanut *You ain't nothing but a hound dog*, tämän yhden 45 kierroksen platan, joka oli siellä kuuma hitti siihen aikaan. Ja hänestä tein sitten ohjelman. Syksyllä -56.

SP:

Ja Tom Sawyerin jäljillä ja mitä sul oli, niit oli aika monta.

PN:

Sen jälkeen, ennen varsinaisten opintojen alkua lähdin Hannibalin kaupunkiin Missouriin, jossa on Mark Twainin lapsuuden jalanjäljet, ja tein siellä sitten kaksi juttua. Nuoren Tom Sawyerin jäljillä ja Huckleberry Finnin luolassa. Jälkimmäiseen liittyy aika mielenkiintoinen henkilökohtainen muisto, mul oli niin sanottu Edison-kosketin annettu täältä, Ilpo Salmi sen työnsi taskuun, että jos et saa muuten sähköä, niin tämän kun pistät sähkölampun tilalle johonkin, niin sieltä sitten sähköä tulee. Piti olla myöskin nauhuriin muuntaja, koska siellähän on 110 voltia, ja täällä se on 220. Silloisessa urheilukunnossani, tai sanotaan lähellä entistä aktiiviurheilukautta, niin pystyin kiipeämään luolan kattoon suhteellisen mukavasti ja ruuvaamaan sieltä yhden lampun alas. Mutta kun kiersin tätä Edisonia sinne paikoilleen, niin se lampun kanta oli sen verran väljä, että jalka luolan toisessa ja toinen toisessa seinässä avojaloin sain siinä 110 voltia amerikkalaista vaihtovirtaa lävitseni niin että humautti, ja maailma oli yhdessä hetkessä todellakin ihastuttavan sähkönsininen. Kun tajusin, mitä siinä oli tapahtunut, ajattelin, että periksi en kyllä anna, ainakin on sitten sankarillinen kuolinilmoitus, että kuoli töitä tehdessään, Hannibali, Missouri, luolassa, Mark Twainin tai Huckleberry Finnin luolassa. Ja sitten varovaisesti ruuvailin tämän Edisonin paikoilleen, ja jutunteko jatkui, niin kuin ei olisi mitään tapahtunutkaan. Siellä Leka Mellerin, Pekka Tiilikaisen ja Unto Miettisen ja taisi olla Kalle Kilvenkin koulussa, olin oppinut tuon sanonnan, että sehän kuuluu työn luonteeseen.

KN:

Yks kysymys viel sun rekrytoinnista taloon: se paikka siis oli nimenomaan nuortenohjelmien toimittaja ja teatteriosastolla? Se lienee ollu ensimmäinen kerta, jollon Oy ab:n historiassa tällainen vakanssi erityisesti tätä ohjelmasektoria varten luotiin. Koska eihän sinua, Unto, otettu muuta ku yleisselostajaksi...

PN: Se käsitys minullakin on tästä nuortenohjelmien toimituksesta, mutta en nyt haluaisi saada aikakirjoihin rekrytointiani tähän taloon kuitenkaan nuortenohjelmien merkeissä, vaan katson, että kyllä se nimenomaan alkoi olympiaurheilun merkeissä.

KN:

Juu, näin on tietysti. Mut ihan sinusta riippumatta, toi vakanssin syntyminen on mielenkiintoinen kulttuuri- ja Yleisradio- ja nuorisohistoriallinen tapaus. Ja sitä pitäisi selvittää erikseen, et miten se syntyi? Kuka esitti, miks se meni sille osastolle, miksei se mennyt jonneki muualle ja mitkä oli takana? Voi olla, et joku sillon valtion nuorisoneuvosto oli esittänyt hallintoneuvostolle vetoomuksen, herra ties, en tiedä, mut tää pitäisi selvittää.

PN:

Ville Zilliacus luultavasti siitä muistaa jotain, koska mulla on sellanen mielikuva, että hänen kanssaan, ja Koskiluoman samoin, puhuttiin jopa juuri tästä paikantäyttöajasta 16.8., joka on hiukan merkillinen. Ja muistaakseni sanoin, että elokuun alusta mä en siihen voi päästä, mutta tuntuu siltä, että elokuun puolestavälistä, niin voisin onnistua puhumaan loppuajan itselleni palveluksesta vapaata. Koska tämä oli todellakin vähän niin kuin mulle petattu paikka, mutta muistan kyllä, että sitten siinä vaihees esimerkiksi Koskiluoma väläytteli, että on tänne hakenut muutamia muitakin maistereita. Ja hän noin ilmeisesti koetti hännätä ja toisaalta puhu tietysti tottakin. Mutta niin kun sanottu, niin arpa sitten lankesi kuitenkin.

KN: Sen saa selville, ketä ne muut oli. Siel on varmaan paperit jossain arkistoissa. Et koska tää oli kerran yleisesti auki, niin kyl se on varmasti dokumentoituna, et mikä oli se kaarti ja ketkä kaikki sä ohitit.

UNTO MIETTINEN:

Miten arkistointia sitten on hoidettu? Ei arkistotyö ole niin hyvässä kunnossa kun on kuviteltu radiossa yleensäkään.

JM:

Minä sanoisin, että kannattaa tutkia sekin, että miten esimerkiksi tältä osin se kunnossa. Koska se on hyvin sekavasti vanhemmilta vuosikymmeniltä. Mutta minä yhdyn Kalleen siinä, että mielenkiintoisinta siinä on se itse prosessi, eli siihen täytyy sisältyä jollakin riittävän korkealla tasolla ajatus siitä, että nuoret eivät sellaisenaan ole pikku aikuisia. Ja ihan samalla tavalla ku sata vuotta sitten lapsista ryhdyttiin puhumaan erillisenä osana yhteiskuntaa, niin siinä on tutustuttu se, että lähdetään viemään. Nimittäin tälle on sitten käänteinen hallinnollisesti 20 vuoden kuluttua, 70-luvun puolivälissä, en tiedä, onks se asiallista hypätä, mutta tuleepahan samalla todetuksi se, että sillon puolestaan 74-vuoden viimeisenä päivänä historiallisesti tuli päätepiste tälle. Kun sillon taas oltiin tultu tilanteeseen, jossa 18 vuoden täysi-ikäisyys ja nuorisjärjestöt kauttaaltaan ja yhteiskunta muutoin selitti, että enää ei nuortenohjelmia tarvitakaan sen vuoksi, että nuoret ovat jo niin kypsiä suoraan siinä iässä, että kun he siirtyvät lastenohjelmista, he itse asiassa ovat aikuisiässä. Nyt me olemme tulleet jälleen yhden kierroksen yli, ja kymmenen vuotta tästä, eli nyt on jo 30 vuotta siitä Paavon vakanssista, niin päädyttiin vuosi sit siihen, et perustettiin uudelleen, koska todettiin, et tässä oli menty yli äyräittänsä. Tää on täsmälleen sama ilmiö ku mikä esimerkiksi kouluneuvostoissa on ollut ja niin edelleen, eli siis tää nuorten valmius muuttua aikuisväestön normeihin suoraan on yliarvostettu ollut. Ja näin ollen on tultu uudelleen tilanteeseen, et nyt me laskemme, on olemassa nuorten toimitus, jota Jorma vetää, mutta välillä kymmenen vuotta siinä ei sitä ollut. Se pikkuhiljaa alkoi palautua niin, et ensinnä oli työryhmä ja sitten toimitus. Mutta tarkkaan ottaen Matin ja Jorman välillä on kymmenen tyhjää vuotta.

KN:

Täs on toinenki jännä historiallinen jänne, se on tää, et minkälaiseks ohjelmamuodoks tää on mielletty. Se siis tuli teatteriosastoon, ja sitte nää Paavon ohjelmat oli aika lailla viihde-, teatteri, estradi- ja niin poispäin. Ne ei ollu niinkään sarjassamme selostusosasto Leka Meller, vaan ne oli pikemminkin sarjassamme Antero Alpola ja niin poispäin. Ja nyt ollaan tavallaan takasin siinä, nythän nuorisokulttuuri rockvideoiden sun muiden kans on taas osa tätä viihdemaailmaa. Ei ne oo enää osa asiamailmaa, et sikäli täs on aika jännä, pitkä linja kierretty.

JM:

Matti edusti sitä asiapitosta.

KN:

Ja minäkin.

SP:

Ja Nuorten ikkuna yleensä koko ajan.

PN:

Minä nyt toivon, että ei minua ole tulkittu niin, että se olisi ollu pelkästään viihdettä, koska ehkäpä en tullut sitä sanoneeks, siellä oli aivan selviä, sanoisko, nuorisoselostuksia, joita esimerkiksi Saukin kanssa teimme. Siel oli muistaakseni, liikennelentäjän matkassa liikuttiin ja käytiin...

SP:

Lentoemäntä oli ensiksi [naurahtaa].

PN: Joo, oli. Ja tämäntapaisia oli muitakin. Ja sitten eräs asia, joka unohtui multa äsken, meillä oli, se oli muistaakseni kesällä -55, meil oli *Nuorisolähettti*-idea. Valitsimme kilpailun perusteella kolme edustuskykyistä, ne olivat lähinnä muistaakseni abituruksia, yks oli abitura Leena Vuorela, Pentti Takola, Timo Jusula. Timo oli nuorisolähettinä Ruotsissa. Pentti Takola, joka sittemmin on tehny meille urheilujuttuja jumppamaikkana, meni Norjaan. Ja Leena Vuorela, Toivo Vuorelan tytär, meni Kööpenhaminaan. Ne kolme tekivät sitten kesänsä kokemusten jälkeen ohjelman juuri nuorisolähettinä Ruotsissa tai Tanskassa tai Norjassa.

PN:

Ja se oli aika mielenkiintoinen sinänsä. Tämä nyt oli asiaohjelmaa, jos mikä. Mutta vielä tähän teatteriohjelmistoon, ja kun Kaarle Nordenstreng on perännyt sitä tärkeyttä tämän asian selvittämisessä, ni on se nyt siltä kannalta tärkeää, että ainakin todella Olavi Paavolaiselle tulii sinne täydellisenä yllätyksenä. Ja hän kyllä sen sitten vähän hermostuneissa purkauksissaan silloin tällön osotti, vaikka tietysti meistä tuli hyvät ystävät ennen pitkää.

JM:

Jos tähän voisin jatkaa suoraan, niin minäkin muistan Saukille tehneeni silloin 50-luvun lopulla otsikko-ohjelmia, joissa oli sellasia otsikoita kuin esimerkiksi Nuori käy savotalla. Ja sen aikaisista mainontakiistoista tulee mieleeni se, että Saukki oli hyvin tarkka ohjeenantaja, joskus runomuodossa, ja mullahan on ne kirjeet jäljellä, mä oon sulle näyttäny. Se oli, siinä vähintään yhtä paljon vastaava toimittaja nautti siitä mahdollisuudesta kirjoittaa etu- ja jälkikäteen ohjeet. Ja niinpä, kun minä kävin Metsähallituksen savotalla, niin mä olin ottanu nää Saukin ohjeet mainontakiellosta niin vakavasti, et mä en kertaakaan sanonu, minkä yhteisön savotalla minä olen. Ja näin ollen Metsähallitusta en maininnut [naurua].

Se oli hyvin tärkeä toisaalta tässä moraalinormistossa, niin samaan aikaan luokkatoverini Seppo-Heikki Salosen kanssa teimme Rovaniemellä myöskin paikallisia nuortenohjelmia maakuntaohjelmiin, jollon OTO-ohjelmapäällikkönä oli Esko Kähkönen, joka oli silloinen nuorisohjaaja Rovaniemen maalaiskunnassa. Niin mielenkiintoista oli se, et kyllä mekin pystyimme tekemään ohjelmia, jotka jäivät hyllylle [naurahtaa]. Se oli, se sietoraja, silloisessa ohjelmaneuvostossa, jonka puheenjohtaja oli työkeskus Rovalan johtaja rovasti Ohinen. Niillähän oli silloin jo maakunnalliset, ja nimenomaan silloin oli kullaki alueella omansa. Ja kyllä niitä vaan meni hyllylle, vähänki rohkeampia ohjelmia. Toisaalta me myös yritimme aina olla mahdollisimman nokkelia, ja kerran teimme muun muassa semmosen sinne, et keväällä lähetään kattoo luontoa. Ja kun sattui tulemaan takatalvi, niin ei oltu Pekkaa pahempia, pantiin ikkunat auki ja otettiin koulun täytetyt linnut ja kartat siihen sitte eteen. Ja siit tuli mahottoman hyvä ohjelma, kun saatto kysyä, et täällä mättäällä hyppelee tommonen lintu, ja selostajaki pysty kuvaamaan tarkkaan. Ja Thule-kerhon harrastaja, jonka puheenjohtaja tää Seppo-Heikki muuten oli, käänsi vaan lintua ja kattoo pohjasta nimen. Kyllä siellä [naurua] vanhemmat sekä opettajat saivat käsityksen, että on todella fantastinen kerho, koko maailman harrastajana.

Tää vaan oli kaks näkökulmaa. Yhtä suuri järkytys teinikunnan puheenjohtajana oli hankkia Elvistä Rovaniemellä kuin mitä tällä hetkellä on viedä hevirokkia. Että nää samat tunnot kyllä, te hyvin muistatte silloin, niin hirveä närä, miten nyt moraalii laskee ja nuorisoo viedään.

PN:

Kun tuli näistä mainospykälästä puhetta, tuli mieleen sieltä, lie ollut kesä -55, jolloin nuortenohjelmissa oli ohjelma mannekiinikoulusta, etteiköhän vain ollu Leena Vuorela, joka sen teki. Ja hän meni sitten silloisen kuuman julkkiksen, Tabe Slioorin, Helsingin mannekiinikouluun. Muun muassa kävi siellä ja teki jutun. Ja tais olla Tabe itse, joka sano Helsingin mannekiinikoulun nimen sinne, jolloin mä kylmästi leikkasin sen pois sillä seurauksella, että siellä on tuohtuneen näköinen Tabe kaikessa kukkeudessaan silmät tulta leimuten sihteerinsä kanssa, ja selvittää tilannetta, että tässä on tapahtunu ennenkuulumaton törkeä temppu. Siihen aikaan todella oltiin niin tarkkoja tästä yhden sanankin, niitä kuunneltiin aivan toisella tavoin kuin nykysin. Ja mä sitten selitin, että valitettavasti pykälät ovat täysin selvät, että tämä on täytynyt ottaa pois. Hän sitten päättään ravistellen puhui siinä kuudennen kerroksen käytävällä Innasen Marttia vastapäätä, joka oli silloin vahtimestarina, pitkään näistä asioista, mutta pääsimme jonkinlaiseen yhteisymmärrykseen. Ja muistan vielä, kuinka minä 25-vuotiaan nuoren herran ja ylhäisyyden kaikella sutkiudella katsoin häntä noin, tähän tiedätte, ja kumarsin hiukan ja sanoin, että "rouva Slioor, Yleisradion kaltaisen laitoksen, jolla ei ole suuria taloudellisia resursseja takanaan, hissejä ei ole todellakaan tehty teidän kaltaisianne kaunottaria varten, mutta saisinko kuitenkin tässä askeettisessa hississä palauttaa teidät takaisin maan kamaralle". Ja hän suhtautui tähän lämpimästi hihitellen, ja huomasin, että jotakin toki tulosta oli tästä keskustelusta tullut. Ja niinpä sitten tämä painui unholan yöhön, tämä saksien tihutyö Helsingin mannekiinikoulun kohdalla.

SP:

Saanks mä tuohon Paavon tarinaan liittää yhden hyvin olennaisen asian, josta nosti meidän rintaamme. Paavo nimittäin teetti erillisen leimasimen, nuoriso-ohjelmat. Et se on vissiin jossain mulla tallella vielä tuolla arkistojen pohjalle, mä voin toimittaa sen sulle, se on rekvisiittaa kuitenkin.

KN:

Milloin sä astuit remmiin, Saukki, ja miten?

SP:

Toukokuun toisena päivänä -55 mä tulin kesätoimittajaks, kun toi Paavo oli ensin teettäny mulle äänikokeen siel ja mä olin jotenkuten pärjänny siinä. Haapasen Jussi tuli samalla kertaa, meit oli kaks opiskelijaa, jotka tuli sit sinne *Päivän peiliä* tekemään. Ja ensimmäinen kaveri, joka tulee vastaan mua ovella, mä olen tietysti 8.30 Unioninkadun ovella, ja sielt tulee Leppäsen Erkki, joka silloin viel oli voimissaan, ja sano, et mitä sä täällä teet. "Kuule, mä tulin töihin". "Ei täällä kukaan oo viel tähän aikaan, mee kahville kaikess rauhassa" [naurahtaa]. Ja niin mä menin kahville ja tulin sitte joskus kymmenen jälkeen, ja sit tulee Kale vastaan käytävällä, siitä se alko.

JM:

Ja sitte nuorten ohjelmiin vuoden kuluttua, eiks se niin ollu -56?

SP:

Niin, sitte ku Paavo lähti Amerikkaan. Sit mä olin OTO nuorten toimittajana. Mut tohon Paavolaiseen vielä, mulla oli ihan sama kokemus kun Paavolla siitä, että ei hän kyllä välittäny. Mä menin kerran kysymään jotakin, vein sille papereita: "En minä näistä mitään ymmärrä, vie pois, vie pois, tee niin ku haluat, tee niin ku haluat". Ja siitä pitäen mä tein just niin ku halusin. En mä menny kysymään Ville Zilliacukseltakaan. Jos mä menin Villeltä jotain kysymään, "eiks niin" se oli, ja sit se oli sillä selvä. Ei kannattanu. Mul oli hyvin vapaat kädet silloin ku mä tulin.

KN:

Siis Paavoko sut poimi etulaisekseen, ku hän lähti Amerikkaan?

SP:

Kuule, sitä mä en tiedä, miten se tapahtu, missä portaassa, mutta mähän olin 56-kesällä myöskin vielä *Päivän peilissä*. Ja silloin mä OTO hoidin syksyyn asti, siihen asti, ku mul oli peilin kontrahti lokakuun alkuun, ja siitä mut nimitettiin vakituiseksi. Ilmeisesti ne ei sitte pannukaan

paikkaa auki ollenkaan.

KN:

Eli sut pantiin suoraan?

PN:

Mä sanon tähän väliin hyvän, suomalaisen sanonnan, joka sopii tähän yhteyteen erittäin hyvin, että kyllä mä Saukkia ajoin siihen niin ku käärmettä pyssyy.

SP:

Niin, mä arvasin sen kyllä.

JM:

Nimittäin samalta syksyltä tulee todella sitten ne teinipäivät, eli ilmeisesti Saukin idea oli se, et sä olit Teiniliiton johdon kans sopinu, että muun muassa Masi oli lähetetty sinne. Ja syy, minkä vuoksi minä tulin siihen kuvioon mukaan oli se, et Teiniliiton johto oli antanu vinkkiä teille eri puolilta maata. Ja näin ollen minä esimerkiksi tulin Rovaniemen kirjeenvaihtajaks nuorena. Niin samalla tavalla teillä oli ympäri maan.

SP:

Niin oli, niit oli aika paljonki sillon, joo. Melkein joka paikkakunnalla, mis oli studioki.

NILO TARVAJÄRVI:

Täs on Markus Similä mainittu silloin tällöin. Mitenkä on, Jouni, tämä kuuluisa radiokiertolainen, milloinkä hän on tulossa taas takasin Yleen? [naurua]

JM:

Me puhuimme siitä, et sillon Lekan läksiäisissä täällä, Masihan käytti fantastisen puheenvuoron, jossa hän nimenomaan varas sen itselleen ensimmäisenä siitä syystä, että hän itsekin sanoi, et hän haluaa käyttää ensimmäisen, koska hän on kuitenkin joukossa viis vuotta sitte, jolloin Leka täytti 65. Se oli ainoa, jonka Leka on ottanu, sekä Ylen et Mtv:n, ja molemmista erottanu. Ja nyt Masi oli alottanu uuden kierroksen nii, että hän tuli uudelleen Yleen, uudelleen Mtv:hen, ja nyt hän on uudelleen Sanomasta, josta myöski Erkko ehti hänet erottaa ennen näitä. Eli hänellä on jällellä, siis oikeestaan puuttuu, nyt alkas kolmas kierros sitten, jos hän palaa. Mut et fantastinen ura 30 vuoden aikana.

KN:

Mutta sinäkö se olit, joka Masin pestas?

SP:

Juu, mä pestasin Masin. Hän soitti mulle sillon joskus, mä olin siel neljännes kerrokses jossain perällä. Ja Masi soitti, et täällä puhuu Markus Similä, en tiedä, onko nimi tuttu. Sanoin, että kyllä Similän nimi on, mitäs tää Markus siihen kuuluu. Sitte hän tuli meille näyttäytymään, ja se sai tehdä koejutun. Ja tarkoitus oli tehdä iskelmälaulun koelevytyksestä tai koeäänityksestä. Se oli tossa vanhassa Savoy-elokuvateatteris, nyt voi sanoo sen nimenki, kato, rauhas. Ja Kärki oli siellä paikalla, ja ei miestä kuulu eikä näy. Ei kuulu eikä näy. Odotin puol tuntii, ja sitte mä soitin Masille. Ai juu, hitossa, hän on kokonaan unohtanu, hän on viiden minuutin kuluttua siellä. Ja tätähän se oli Masin kanssa pitkän aikaa, et ei se koskaan ollu paikalla, mut aina jutut tehtiin. Ne oli ihan hyviä juttuja alusta pitäen, et kyl se oppi aika nopeesti.

NT:

Tiedätkö, mitä varten mä tätä kysyn, tätä Similää? Nimittäin jos hän tulee takas, taikka kun hän tulee, niin tiedätkö, se on ihan ihme mies. Hän on täsmälleen samannäkönen ku 30 vuotta sitte. [naurua]

UM:

Saako Martista kertoa? Kapellimestari ja johtava Sibelius-tulkki Martti oli isä ja Markus poika. Mä tein muuten Martti Similästäkin ohjelman Yhdysvalloissa, ja sitä pidettiin silloin jollain tavalla merkittävänä. Markuskin myöhemmin muisteli isänsä haastattelua. Niin me oltiin Yhdysvalloissa samaan aikaan. Mä olin nimittäin kansanedustajana ja kaks kertaa YK:ssa siellä talouskomiteassa. Jouduin paljon Martin kanssa tekemisiin, ja kaikki ne hänen ryöstönsä ja kaikki on mulle ihan selvillä. Hänethän sieltä kerta kaikkiaan ryövättiin, kaikki, koko omaisuus, hotellihuone tyhjennettiin. Ryöstäjä tuli pistoolin kanssa, ja hänet vietiin sinne kauas New Yorkin laitamille. Sano, että "teillähän on semmonen pikkunen poika", "joo", "minkäs ikäinen hän onkaan", "8-vuotias", "aivan niin, ettehän te toivo, että hänelle mitään pahaa tapahtuu", "en missään tapauksessa", "aivan niin, ajetaan teidän pankkinne edustalle". Ja ajettiin pankin edustajalle, ja sitte sano Martti, että se kaveri oli aivan fiksusti puettu ja niin pois päin, hallitsi itsensä täydellisesti. "Jaaha, tämäkö oli teidän", "kyllä, joo", "niin, voitteko käydä pankissa sitten, ja teidän tiedätte summan", "kyllä". Martti sano, hän kiiruhti sinne kovalla kiireelle, ja aikoi sanoa pankkitytölle "soittakaa poliisi", mutta samalla hänelle tuli mieleen, et herranjumala, että mitä pojalle tapahtuu. Ja niin hän otti, kuulkaa, valtavan summan rahaa niin, että se pankkitili tyhjeni niin että he vaivoin pääsivät maalle vaimonsa kanssa matkustamaan. Ja hän ilmotti, et kaks konserttia peruutetaan, hänen pitää päästä hermojansa lepuuttaa.

Mutta Markuksesta vielä, niin mutta tää nyt ei ole tietysti julkisuuteen, mut että kuvaavaa, se oli hänen ensimmäinen erottamisensa talosta. Hän tuli mun huoneeseen, meil oli vastapäätä huoneet sitte siellä vanhassa talossa, ja sano: "Kuule, Unto, minä uudistan radio-ohjelman, ei vain nuoriso-ohjelman, reportaasiohjelman, vaan teatteriohjelman ja kaiken." Aamulla ku mä tulín, niin ikkuna oli rikki ja pöytä oli kaadettu ja Martti loikoili siellä seassa, ja samana päivänä hänet erotettiin. Mä pidin hänestä aivan tavattomasti ihmisenä, työtoverina, lahjakkaana nuorena ihmisenä. Hänel oli oma ongelmansa, mutta tää ei oo tarkotus julkisuuteen.

SP:

Mut ei ollu nuorten radiossa silloin enää.

JM:

Minä olen nimittänyt hänet sitte nyt toisen kerran Yleisradioon, ja sain tehdä melkoisesti työtä saadakseni juuri näistä aikasemmista syistä. Mutta kyllä hän hoiti nyt hommansa hyvin. Toinen lähtö oli vapaaehtoinen, niin kun toinen lähtö myöskin Mtv:stä.

SP:

Hänelle pitäis tarjota vielä kerran mahdollisuus.

KN:

Millon se oli muuten, ku hän teki sen koelaulujutun? Mikä kuukausi?

SP:

-56, syyskuuta tai lokakuuta. Silloin alko mun ikkuna, joo.

JM:

Saukki, sinun vuoros kertoa.

SP:

No juu, mä voin kertoa vähän, nimittäin mun urani ei suinkaan radiomiehenä alkanut Yleisradiossa, vaan radiossa, jonka nimi oli *Neljä iloista veljestä*. Se oli pääsiäisen tienoilla kevättalvella joko -47 tai -48 – Hellan aikaa. Ja meit oli muutama tyytymätön kaveri sitten, ja me päätettiin, että pannaas oma radio pystyyn. Ja niinhän me tehtiin. Kalervo Hermas rakens lähettimen keskipitkille aalloille, nykyisin insinööri, tuo jotain elektroniikkaa maahan. Pentti Vaaranen, mainosmies, oli sitte spiikkeeri ja yleinen hölösuu siinä, joka leikkas lehdistä vitsejä ja soitti levyjä. Ja Sakari Valve oli sitten henkinen tuki, ja mulla oli iso hanurilaukku, johon mahtu tää lähetin, ku se siirrettiin eri puolilla kaupunkia, kun poliisit peilas sitä tietystiki. Mä olin nuori teekkari silloin, ja mul oli levyjä ja grammari ja se hanurilaukku, ja päälähetin oli kyllä

Katajanokalla, et se kuulu pienellä alueella.

PN:

Sanon tähän väliin sen verran, että sen ajan Radiokuuntelijassa yleisönosastossa kiitettiin tätä teidän ohjelmaanne kovasti ja ihmeteltiin, että mikä se on takana.

KN:

Aikansa Radio City.

SP:

Radio City tavallaan, ensimmäinen piraatti muuten. Niit oli Helsingis sen jälkeen muitakin. Se oli helppo tehdä, tommonen keskipitkä lähetin, et siin ei ollu mitään kikkaa. Ja kuinka ollakaan, niin siitähän tuli oikeusjuttu sitte, Seura teki reportaasin siitä, muistaakseni se oli Birgitta Tikkanen, joka sen teki. Ja Olli Ohtomies oli Seuran päätoimittaja, ja meist otettiin kuva tietystiki, ja eihän se auttanu mitään, ku oli mustat laput tossa lehdessä kyllä, mutta ku poliisi meni Seuraan kysymään, ni Ohtomies veti alkuperäset kuvat, näytti, et tos ne on. Siitä kaks kaverii sai sakkoja, toinen kai 600 sillost markkaa ja toinen 800, ja minä pääsin pälkähästä, koska syytös kohdistu ainoastaan pitkäperjantaina lähetettyyn ohjelmaan. Vaikka sitä oli tullu jo monta kuukautta sitä ennen. Rikoksen voi nyt kertoa, ku se on vanhentunu, mutta sieltä se radioura alko. Et vaikka mä olin hyvin vähä äänessä siinä itte, mutta se oli hauskaa aikaa. Mä muistan, me käveltiin tuolta Katajanokalta Pohjoisrantaan, jossa mä asuin silloin, ja silloin me Hermaksen Kallen kans päätettiin, et nyt se on. Se soittaa kahen päivän kuluttua, et lähetin on valmis. Siit se lähti.

UM:

Tuliko näistä toisista kavereista radiomiehiä myöhemmin, ei?

SP: Ei niist tullu, ei. Mä olin sitte aino. Sitte varsinaisen ensimmäisen jutunhan mä tein radioon 49, se oli kans teekkariaikana, se oli joskus vapun tienoilla, oli tempaus 49 se oli, joo. *Kevätlikutus*, ja mä olin käsikirjottajana. Ja Kaarlo Heli oli toisena, ja silloin Oke Tuuri ohjas sen, ja Annuli Ala-Tuuhonen oli vielä muistaakseni äänitarkkailijana. Se tehtiin vanhassa kolmosstudiossa, ja siin oli tekkariralleja ja vitsejä ja kaikkee tämmöstä, se oli semmonen vanha revyy. Ja Alpola sen vielä osti meiltä. Mä sanoin, et tää on ilmanen, tää käsikirjotus, ku me saadaan se vaan tempausta tukemaan.

PN:

Sano muutama sana niitä levyistä, joita teil oli siellä Neljän iloisen veljeksien radios?

SP:

Meil oli muun muassa Rosita Serranoa, ja sit oli vähän vanhaa saksalaista musiikkia ja suomalaist oli aika paljon. En mä niitä kaikkia jaksa muistaa, mut aika kevyttä. Se oli helkutin hauskaa aikaa semmonen. Sittehän mä tulin taloon, kun Paavo kehotti mua hakemaan kesätoimittajaks. Mä aattelin, et mahdanks mä kelvata, ja -55 toukokuun alussa mä sit tulin sinne. Ja mitäs me vielä tehtiin? Muistaks sä, Paavo, millon se Mätäkivenmäen se kivi, se maratonin muistokivi, paljastettiin siellä?

PN:

Lienen ollut Amerikassa silloin.

SP:

Ei, ku me tehtiin yhdessä se. Täyty olla -55 tai -56 kesällä tai keväällä. Koska mä olin *Päivän peilin* spiikkeri silloin. Ja me Paavon kans viel laskettiin sekuntiaikataulu. Mä laskin, paljonks mul oli muuta materiaalia. Mä sanoin Paavolle, että alota suunnilleen silloin ja silloin puhe sieltä, et alota orkan soitti silloin ja silloin, ni mä nostan täältä päälle tämän ja sanon, et yhdistämme Mätäkivenmäelle. Se oli suora lähetys silloin. Ja me saatiin justiin, Uunilako siel oli puhujana.

PN:

Miten tää on voinu ihan unohtua multa?

SP:

Me laskettiin se niin ovelasti, et vaik se oli suora lähetys, nii Jussi Koskiluona sano sitte ohjelmakokoukses, että ei saa sanoa, että yhdistämme Mätäkipenmäelle, jos kerran kysymykses on nauhotus. Mä sanoin, että ei ollu nauhotus, vaan nimenomaan sekuntipelillä tehty suora lähetys. Mä oon vieläki pahottanu mieleni, et se ei uskonu, et se oli suora lähetys.

No joo, sitte kun ruvettiin Puhtilan johdolla tekemään nuoriso-ohjelmia tai nuortenohjelmia, niin meil oli 65 minuuttii viikossa loppujen lopuks lähetysaikaa. Se *Nuorten ikkuna*, 30 minuuttia tiistaisin, ja se pyrki olemaan nuorisoa aktivoiva ja aktiivista nuorisoa esittelevä, erilaisia harrastuspiirejä, erilaisia teinikuntia, mutta myöskin erilaisia muita nuorisojärjestöjä. Vaikka puolueet tietysti yritti kaikin tavoin saada ääntänsä kuuluviin, niin niistä puhuttiin kyllä noin muussa yhteydessä. Mut varsinaisia poliittisia järjestöjä me ei saatu ottaa Jussin käskystä siihen. Paitsi kerran vuodessa kesätoimintaan, nuorisojärjestöjen kesätoimintaan, ja silloin sanottiin reilusti, et täs on Demokraattiset nuoret tai Nuoret kotkat.

MH:

Ja niit oli, Saukki, vielä kaksi ohjelmaa: poliittisten nuorisojärjestöjen kesätoimintaa ja ei-poliittisten.

SP:

Niin oliko, joo. Ja keskiviikkona sitte vähän sekalaista. Siin oli kai muistaakseni *Tyttöjen nurkkaa* ja muuta. Sit oli *Nuorten kirjallisuuserho*, se oli perjantaina. Ja perjantai oli kuulokuvatyyppinen juttu, silloin oli enemmän nuorisokuunnelmia. Erkki Ojanen ohjas niit aika paljon. Ja tämä yks vanha ohjaaja, joka oli järjestäjänäki monta kertaa, Lauri Kuosmanen, ohjas aika paljon. Niit kuunnelmia oli runsaasti – 20-25 minuuttii rajotti tietysti mitä mahtuu. Ne oli yleensä nuoria käsitteleviä kuunnelmia, joskus jonkun nuorisokirjan dramatisointeja, jotain tämmöstä. Ja siin oli melkonen työ, siinä 65 minuutis per viikko. Mä manaan sitä vieläkin, että mä olin useimmiten kaikki sunnuntait töissä, ku eihän nuoret, ku ne kävi koulua, päässy arkena sinne.

JM:

Kuuspäivänen kouluviikko silloin oli.

SP:

Niin ja silloin sai studioaikoja. Joten harmittaa, ettei tullu sunnuntaityölisiä silloin yhtiöltä otetuks. Mä en ymmärtäny sitä kerta kaikkiaan. Mut silloin ryhdyttiin sitten aktiivisesti keräämään tätä nuorta porukkaa, et päästäis Helsingin ulkopuolelle. Ja sen takia just nää Teinikunta-haavit esimerkiks, mut niitä haettiin myöskin muista järjestöistä aika paljon. Ja mä laskin kerran, että niitä, jotka tätä kautta tuli tekijäks meille, on jääny radioon tai ollu enemmän tai vähemmän radion kans tekemisis, niit on yli 30 kaikkiaan.

MH:

Pystyt sä muistamaan nimiä, keskeisiä nimiä?

SP:

Siis tietysti Masi ja Kalle.

KN:

Masi tuli ensin syyskuussa. Mä tulin lokakuussa.

SP:

Ja mä kuulutin *Nuorten ikkunassa*, että passaa ottaa yhteyttä tänne meihin päin. Sitte tuli Simo Pasanen, silloin Riihimäellä. Ensimmäisten joukossa oli tietysti Jouni ja Seppo-Heikki Rovaniemeltä. Liedevaaran Jussi tuli vähän myöhemmin.

KN: Mites Pentti Lahti-Nuuttila Kangasalta?

SP: Seuraavana vuonna. Ja sit oli tää Eeva Rantalainen Porin puolesta.

KN: Mikäs olikaan se keskustelu, missä oli mukana tää nykyinen opetusministeri Kaarina Suonio, silloinen Brusiin?

SP:

Se oli just tää *Nuorten kirjallisuuserho*, siin oli Kaarina Brusiin ja sitten oli Pertti Klemola ja joitakin muita.

KN:

Jaani Viherluoto tuli myöhemmin.

SP:

Leena Tamlander ja Tauno Äijälä oli mukana Turun kurssilla kai -59.

KN:

Mut -56, sillon sun ensimmäisenä syksynä siis, oli tää haavi, jolla ensimmäistä kertaa kerättiin nuoria tekemään ohjelmia nuorille. Tää oli sikäli ihan uutta, että koskaan aikaisemmin ei nyt kuulemamme historian aikana ollut näin tehty.

SP:

Se oli tässä vaiheessa, joo.

KN:

Mistä se idea tuli? Se ei voinu olla pelkästään sun päästä, vaikka sä olit niin etevä, vaan siinä tapahtu ajassa joku leikkaus.

SP:

Joo, siinä tapahtu ajassa joku leikkaus. Mä muistaakseni siitä Jussi Koskiluoman kans keskusteltiin ja hän kehotti, että koeta saada nuoria tekijöitä enemmän. Ehkä hän oli saanu ohjeita jostain ministeriöstä tai kouluhallituksesta tai mistä, sitä en tiedä.

KN:

Mut sillon myöskin tapahtu koko maailmanlaajuses kulttuurissa leikkaus – Elvis, josta toi toi Paavo teki jutun, löi itsensä läpi silloin.

JM: Mä luulen, että se on tämä ensimmäinen vaihe, jo äsken oli mieles se, että sen täytyi olla yhteydessä esimerkiksi rock-kulttuuriin. Ihan niin kun tänä päivänä, kuten viitattiin, se tiedostetaan viihteeks, mut oikeastaan se on rock-kulttuuria. Vastaavalla tavalla sinä aikana oli senaikainen Presley-kulttuuri kaikkine ilmentymineen noin sitaateissa, joka aikaansai yhteiskunnassa tämän. Plus tietenkin koko yhteiskunnan tilanteen muuttuminen asteittain siitä.

SP: Sit oli kyllä viihteellistäkin toimintaa, meillähän oli, nuorten kahvitanssiaisetko ne oli sieltä Haka-kerhosta tuosta Pitkänsillan kupeesta, se oli se ensimmäinen nuorisokahvila. Ja siellä meil oli elävä bändi, ei mitään nauhamusiikkia eikä semmosta, ja sitä veti muistaakseni tää Martti Öljymäki eli Elias Mäki -nimimerkillä.

PN:

Kun Kaarle Nordenstreng perää noita yhteiskunnan muutoksia sillon Saukin aikoihin, ni tuli vaan mieleen, että tietysti suurten ikäluokkien tulo tapahtu suunnilleen siihen aikaan, sanoisko murrosikä, että siitä nyt voi jotakin kaikupohjaa, jos haluaa vedellä.

SP: Niin, jotakin ehkä voi päätellä siitäkin, et se perjantain aika annettiin tavallaan lisää. Ensimmäisenä sen keskiviikon 15-minuuttisen, sitten sen perjantain ajan vielä noin vuoden kuluttua. Et silloin todettiin ehkä johtoportaassa jo, että nuoriso tarvitsee enemmän sille

suunnattua ohjelmaa. Ja yks aktivoiva juttu oli vielä tää *Poikien salapoliisikerho*, se meni kahteenkin otteeseen.

MH:

Mut vielä näist yhteiskunnallisist tekijöist vielä, niin ainakin yks merkittävä tekijä, joka vaikutti nuorisokulttuuriin 50-luvulla, oli 1956 tämä Bill Haleyn *Rock around the clock*.

SP: Ensimmäinen rockin aalto, joka tuli.

KN: Siihen liittyen, kuulkaa, se oli juuri Saukin kauden alussa, se täytyy olla syyskuussa. Mä muistan pimeitä syysiltoja. Se filmi esitettiin elokuvateatteri Edisonissa Yrjönkadulla Diana-puiston kohdalla. Sen ulkopuolella Saukki, ellei suorana lähetyksenä, niin ainakin seuraavana päivänä *Nuorten ikkunassa* teki siitä selostuksen. Ja samaan saumaan tuli toi Paavon, todella nyt sen näkee, miten historiallisesti uniikki se oli, ku hän toi suoraan sieltä Elviksen sydänmailta.

SP:

Otsikkona oli *Vanhoja tansseja ja Elvis Presley*.

PN:

Siin oli Square dances. Mä tein siitä Elviksen ohjelmasta uusinnan. Myöhemmin: *Rock around the clock, Bill Haley and his comets*.

KN:

Mut tää Edisonin näytös ja sen yhteydessä kadulla tapahtunu pulina, ja olik siinä jotain pientä mellakaa.

SP:

Joo, niin oli.

KN:

Se on päivän lehdissä etusivulla ollu seuraavana aamuna. Mä sanoisin, et se on Vanhan valtauksen rinnastettava kulttuurinen signaali jostakin uudesta ajasta.

SP:

Muistaakseni mul oli vielä siinä semmonen haastattelu, mä haastattelin Lapinlahden yllääkäriä, jonka tytär oli kai meillä jotenkin kans avustajana ollu mukana. Kuuluista neurologi Martti Kaila. Kysyin, että mikä tää tämmönen villitys nyt sitten on.

KN:

Huomatkaa, jo silloin siis mentiin asiantuntijaguruilta kysymään, mikä ilmiö on.

SP:

Tämä kehtas kertoa, että se on sukua sille Keski-Euroopassa keskiajalla raivonneelle tanssitaudille [naurua], et se on neurologinen ilmiö.

KN:

Mut tää sattui jännästi yhteen, siis tämmönen rock-kulttuurin tulo Suomeen sen nuorilta nuorille -aallon kans, jota Saukki lähti vetämään. Siitä ei sitte jäänyt mulle niistä nuortenohjelmista Saukin ensimmäisenä vuotena ja Saukin perintönä niinkään tämmöstä rock-ilmettä kun aktivoiva, nuoria aktivoiva ilme. Tää rock jäi jotenki muuten vaa muhimaan.

SP:

No kato, sitä tuli radiosta aika paljo muutenki.

MH:

Sit se on aika mielenkiintoinen juttu, et Saukki meni kysymään psykiatrilta neuvoa. Ja täs on nyt aika jännä juttu se seuraava merkittävä homma, joka tapahtu 60-luvulla Yyterissä kun nuoriso

mellakoi siellä. Ja sitä ei enää pystyttykään selvittämään psykologeilla. Meillähän oli silloin Pehr Charpentier ihan perusselittäjä, joka selitti ihan kaikkii asioita. Mut silloin oli tilanne, mä muistan ku oli Yyterin nuorisomellakka, nii mietittiin, kuka pystyis sitä selvittämään. Ja vedettiin nimi Klaus Mäkelä, eli sosiologi Alkoholipoliittiselta tutkimuslaitokselta, ihan nuori kaveri. Ja tää on ihan 60-luvun alussa.

KN:

Ja taas uutta runoa oli todistamassa toi Kullervo Rainio juuri siin kirjallisessa piirissä. Tää oli sitä aikaa juuri, jolloin vedettiin näit asiantuntijoita.

SP:

Maija Holmenki oli siinä muuten mukana, siinä kirjallisuuspiirissä. Ja sit nää kolme kai siin oli pääasiassa. Sit oli joku vierailija aina, joku nuori, ja sit joku asiantuntija. Kullervon muistan hyvin, et se oli. Ja sit oli ne Kallen kokeilut, millon se oli avantouimarina ja millon se oli junan lähettäjänä ja kaikkee tämmöstä. Nuorten omia reportaaseja oli aika paljon.

KN:

Niitä rupes tulee, ja sitte ammattien esittelysarjaa.

SP:

Ammattien esittelyä oli aika paljon, joo.

Kolmas tallenne (49 min.)

--

PAAVO NOPONEN:

Haluaisin sanoa tähän kohtaan sen piirteen, joka nähdäkseni oli Saukin ja mun aikaan ja joka noudatti kyllä selostusosaston linjaa ja tyyliä ja silloista käytäntöä koko Yleisradiossa. Ja se oli suomen kielen vaaliminen jutun tekijöiltä. Se oli piirre, joka 50-luvun Yleisradiossa oli paljon selvemmin havaittavissa kuin nykyisin. Silloin saatto joutua hyllylle, jos puhu Pelgradista tai Perliinistä tai Ukandasta. En ymmärrä, miksi ei nykyisin osata sanoa Uganda, Berliini, Belgrad. Nämä piirteet pitäis muistaa nuortenohjelmissakin, josta on seurauksena se, että meillä on tänäkin päivänä tässä maassa niin sanottuja kielipuolijulkiksia. Tyypillisimpinä esimerkkeinä Anna-Liisa Ruotsi ja Lenita Airisto, joiden puhekieli noudattaa noin 18-vuotiaan koulutytön ilmaisua. Ja missä vaiheessa ihmiset, jos ne nuortenohjelmissa puhuvat omituista slangiaan, aikovat päästä siitä koskaan eroon. Eduskunnassako ehkä? Ei heitä kovin kauan valita sinnekään niillä perusteilla.

SAUVO PUHTILA:

Hyvä kun Paavo artikuloi noin selvästi tän, mut meillä kyllä äänikokeeseen joutu joka ikinen. Ja vaikka niitä tarjokkaita oli aika paljon, niin kyllä semmoset, joil ei ollu mitään omaa ideaa ja esimerkiks joku paha ässävika, auttamatta pois vaa, vaik oisit ollu fiksuki ihminen. Kun ei sovi, niin ei sovi. Ei oo töitä. Se oli aika kurjaa joskus, kun oli innokas tekijä, mut ei osannu puhua.

JOUNI MYKKÄNEN:

Tästä kulttuurista varmaan on yksi seuraus juuri niissä Saukin kirjeissä, joihin viittasin, jotka tietenkään eivät koskeneet vain mainontaa vaan kaikkea, ja se oli Yleisradiossa yleistä, mut se oli vielä 60-luvulla. Minähän en ole koskaan ollut vakinaisena toimittajan nuortenohjelmissa, vaan 1960 syyskuun 1. päivä tulin Leka Mellerin ottamana Jaakko Nousiaisen sijaiseks hänen lähdettyään Aslalla neljäs kuukaudeks Amerikkaan. Ja sitte minä tulin sitte normaaliks sen jälkeen kuukausipalkkaiseksi ajankohtaistoimittajaksi, jossa olin neljä vuotta. Eli silloin se, mitä mä nuortenohjelmiin sitten sinä aikana tein, oli jo sattumanvaraista sen kaltaista kuin mistä oli puhetta, että esimerkiks kaduilla ja muuta, vaikka iältäni olin nuori, koska oli alta 21-vuotias kun tulin siihen toimittajaks ensimmäisen kerran, mutta samat normit periaatteessa pätivät. Että vaikka se Mellerin osasto ja vaikka esimerkiks Saukki ja Paavo työskentelivät Paavolaisen osastolla, niin kyllä tähän puhumiseen nähden olivat käytössä yleisesti nää samat periaatteet.

SP:

Ja kyllä oppia sai näiden nuorten kursseilla, nimenomaan selostajakursseilla, joita Leka sillon tällön järjesti. Mä olin itteki siellä kuunteluoppilaana kerran. Se oli semmonen parin päivän perehdyttäminen, jossa nää ihmiset sai tehdä koejutun ja sitte siitä karsittiin hiljalleen.

JM:

Eiköhän tässä, että nuortenohjelmat olivat siellä teatteripuolella, ollu sattumallakin osuutta. Nimittäin kun Markus Rautio sattui olemaan teatteriohjaaja ja oopperaihminen, ja hän sattui alkamaan lastentunnit ja hän sattui sijaitsemaan siellä, niin siitä seuraas se, että moni muukin asia, joka oli sidoksissa häneen, oli kallellaan siihen suuntaan. Tuskin siinä kovin tieteellistä harkintaa oli, et sijoitetaan tämä vakanssi sinne.

KAARLE NORDENSTRENG:

Oliko tuo Lea Pennanen sitten myös samalla teatteriosastolla?

SP:

Oli joo. Hän tuli vähän mun jälkeeni sinne. Se oli -56 tai -57 kun tuli Lea radioon. Mä olin justiin saanu tän vakituisen homman, kun Paavo palas urheilupuolelle. Ja mä sain kunnian vielä opastaa Lean talon tavoille. Ville ja Jussi käski, että opasta nyt tää likka töihin.

MATTI HARA:

Saukki, missä vaiheessa nuortenohjelmat itsenäistyivät ja syntyi käsite nuorten radio ja erillinen toimitus?

SP:

Se oli Paavon aikana. Paavo oli ensimmäinen toimittaja jota haettiin nuorten ohjelmiin. Siitä se lähti. Mutta nuorten radio -nimen mä otin käyttöön sitten myöhemmin, koska Pennanen laitto lasten radion, ja silloin mä kattelin, että nuorten radio on sopiva vastakohta.

MH:

Missä vaiheessa sitten nuorten radio meni selostusosastolle?

SP: Silloin ku selostusosasto perustettiin. Se oli esitelmä- ja selostusosasto kunnes Leo Melleristä tuli päällikkö. Luulen, että se oli silloin ku Miettunen tuli taloon apulaisohjelmapäälliköksi. Silloin näitä rajoja jollakin lailla tarkistettiin. Nuorten radio irrotettiin viihteestä ja kuunnelmatuotannosta.

JM:

Miettunen tuli vuonna -57. Hän oli kansanedustajana tullessaan, ja siitähän seurasi muun muassa se, et silloin tuli se säädös, että ei saa olla enää kansanedustajana. Eli Untoa ja Helge Miettusta koski sitten niissä sitä seuraavissa vaaleissa se ehto, et siitä lähtien se on ollu kiellettyä olla yhtä aikaa.

Mut kun sä puhuit viihteestä, niin siihen aikaan ei ollut erillistä viihdettäkään, vaan se oli osa teatteriosastoa. Se sama iso osasto kattoi lastenohjelmat, nuortenohjelmat, viihteen ja kaikenlaisen...

SP:

Yleensä kaikki, mikä voitiin dramatisoida.

KN:

Mut siis Saukin aikana oli tää perjantaikuunnelma, sitte oli jotai estradiohjelmaa, mut pääpaino nuortenohjelmassa oli kuitenkin asiahommassa.

JM:

Ja sikäli se oli vain ikään ku muodollinen ratkasu, et se oli teatteriosaston piirissä. Se henkinen sukulaisuus oli enemmän tänne Lekan puolelle.

SP:

Niin oli ja sitä paitti Leka joskus oikeen mulle oli vähä vihanenkin siitä, että te käsittelette selostusaiheita siellä nuorissa, että nehan kuuluu tavallaan heille, mikset tuo hänelle tarkastettavaks, lasket läpi kaikkia tommosia. Mä sanoin, et täytyyhän niiden kuulla omia ohjelmiaan, eihän ne opi mitään. Virheistähän sitä oppii ja näin.

JM:

Yks otsikko, jonka minä sain Saukille menemään läpi oli muistaakseni sarja *Pellit auki*. Kun alkoi tulla termeistä myöskin pulaa, aateltiin että siinä nyt voidaan sitte paahtaa mitä vaan. Kyllähän se oli luonteeltaan täysin selostustyyppinen, puhetyyppinen, asiattyypinen.

SP:

Joo. Kyllähän me toivemusiikkiakin soitettiin *Nuorten ikkunassa*, semmost nuorisomusaa, levyjä täytteeks. Musiikilla ei ollu niin suurta osuutta, jollei tehty sit välttämättä jostain nuorisobändistä reportaasia.

KN:

Yks kysymys, jota mä oon täs mielessäni pyöritelly, on se että kuinka alotteellisia oli nää nuoret avustajat, joita tää Saukki rekrytoi. Nythän ilmeni, että sinä yleensä keksit aiheet. Minä väittäisin, et ainakin itse olin alussa epäitsenäinen ja minulle Saukki antoi vinkkejä jotka sitten toteutin. Mä olin semmonen ydinjatke, joka oli kauheen aktiivinen, partiopoikamainen. Mitä enemmän mä oon miettiny tätä, sitä enemmän Saukin ominaispaino tämmösenä gatekeeperinä ja jopa

alotteentekijänä ja linjanluoja nousee mun mielessäni.

SP:

Enpäs osaa sanoa tuota ihan tarkkaan, mut kyllä niitä aktiivisia nuoria oli aika paljo. Esimerkiks kirjallisuuserkohan perustettiin juuri siitä syystä, et nää nuoret tuli mulle kertomaan, että tämmöst nuorten kirjallisuuden harrastajien juttua ei oo radiossa ollenkaa, et eiks he sais ruveta tekemään. Siitä vaan.

KN:

Sä siis sallit.

SP:

Sallin nii.

KN:

Sä olit vähä niin ku toi Repo, joka on saanu ansiotont arvonnousua, ku kaikki sanoo, et se on Repo. Mut eihä hän keksiny mitään, hän vain salli.

SP:

Nii. Kyl tämmöstä tapahtu aika paljo.

JM:

Ehdottomasti oikea käsitys on, mihin tuossa Kalle ja Matti viittasivat Saukista, mutta esimerkiksi se, että sinä aikana ku mä olin osan ajasta Rovaniemellä lukiossa, niin minä asuin boksissa, eli minä olin verrattavissa jo silloin opiskelijaan täällä. Ja samoin tultuani tänne Helsinkiin mun elämäntilanteeni oli se ja kun olin vielä leskiäidin poika ja vanhin, niin oli tottunut ikään kuin elämään jo hieman yli kymmenvuotiaasta itsenäisesti riippumatta ympäristöstä, jolloin siihen kuului automaattisesti aktiviteetti osallistua kaikkeen itse. Lisäksi oli motivaatio hankkia rahaa avustajana.

SP:

Vaikka ne palkkiot olikin pieniä.

JM:

Nii, mut kuitenkin se oli yks osa.

SP:

Itsenäistä budjettiahan mulla ei ollu oikeestaan ollenkaan ennen ku loppuaikoina vasta, jolloin mä tiesin suunnilleen, paljos mä saan käyttää. Muuten ne meni vaan hyväksyttäväks. Budjetin tekovaihees ei multa kysytty paljo mitään. Se oli etupääs Jussi, joka käski, että ton verran saat käyttää.

UM:

Yksi terminologinen seikka. Kyllä minunkin aikana jo -46 puhuttiin nuoriso-ohjelmista, mut ei ollu mitään nuoriso-ohjelmaosastoa, koska mä olin ainoa toimittajat ja kaikki avustajat olivat muualta lähinnä nuorisjärjestöistä.

SP:

Ei meilläkää mitää osastoa ollu eikä mua koskaa nimitetty esimerkiksi vastaavaks toimittajaks eikä ollu omaa toimitustakaan ennen ku mä rupesin sitä nuorten radio -nimikettä käyttämään. Sehän kuvas vähän niin ku toimituksen luonnetta. Olihan mulla sentään sihteer, että sikäli se oli toimitus.

KN:

Sä olit siis syyskuust -56 touko-kesäkuuhun -62, jonka jälkeen mä seurasin sua. Ja mä sanosin, et Saukki katto pöydän, ja minä vain olin hovimestari, joka toteutti. Saukki oli jopa tehny ohjelmaskeemat suunnilleen vuoden loppu valmiiks. Mul ei oo mitään ansiota muuta kun et mä

toteutin valmiin kaavan.

SP:

Ja mä ajoin sua kans. Mutta kyllä sua sai siihen patistaaki. Sä et meinannu millään tulla.

KN:

Juu, mä opiskelin silloin kolmatta vuotta ja olin orientoitunu opiskelijamaailmaan ja tekemään lukuni pois. Eikö se ollu niin, että se paikka oli kyl auki siin vaiheessa? Se oli ilmeisesti toinen kerta ku se oli auki sitten Paavon valinnan.

SP:

Kyl se oli auki joo.

KN:

Mutta siihen ei haluttu erinäisiä muita, ja silloin ne puhu mut ympäri hakemaan.

SP:

Ei ollu päteviä muita.

KN:

Huomatkaa et se Saukin kausi oli kuusi vuotta.

SP:

Mulle aukes silloin se reportterin paikka tuolla Lekan putiikissa, kun Eila Tarvasesta tehtiin Linkin päätoimittaja.

KN:

Ja de facto se kausi jatku semmosena kun minä opintojen ohella sitä hoitelin. Se oli ihan samaa ohjelmarakennetta ja samaa avustajakuntaa, jossa oli Matti Hara silloin muun muassa mukana. Mä en pannu siihen paljo mitään ittestäni. Mä tein sitä ikään kuin muodon vuoksi.

Mut se oli siis toisin sanoen pisin yhtenäinen nuorten ohjelmien toimittajan ura, jonka Saukki teki vuodest -56 vuoteen -62 nimenomaan tällä vakanssilla. Ja mä olin vaan kesään -63, jolloin mä menin armeijaan ja jolloin sitten Saukin kanssa konsultoituani vanhempana valtiomiehenä ja Lekan kanssa, joka oli silloin esimies, niin päädyttiin siihen, että ei ollu oikeen ketään hyvää, mutta vähiten huono oli toi Hara [naureskelua] ja se sit otettiin.

SP:

Matti oli kokenu mies jo silloin.

MH:

Joo, mut mä menisin Saukki siihen sun aikaasi siinä mielessä, et saatais oikea kuva Saukista esimiehenä. Kyllähän tilanne oli näin, että Saukilla oli sellanen isällinen ote alottelijaan. Eli Saukin merkitys koluttajana ja ihan henkilökohtaisena opastajana oli mun mielest erittäin suuri. Ja siis ideahan oli kyllä kun menttiin silloiseen nuorten radion toimitukseen, kyl mä voin kertoa sitten oman tulonikin täsmällisemmin, mut tilanne oli kaiketi niin, että Saukki jota tradiota ilmeisesti Kalle ja minäki jatkoimme, ni oli tää idea, että tee koejuttu. Ja Saukki yleensä sano näin, että keksi itse aihe. Ja lähdettiin hyvin pienistä tehtävistä liikkeelle, siis ihan tällaisista neljän viiden minuutin haastatteluista johonkin makasiinityyppiseen ohjelmaan. Ja tän ensimmäisen koejutun mäki tein. Tosin mä olin vielä niin saamaton, et mä en keksiny sitä. Sitte Saukki kyllä keksi ja sano, että tuolla Eirassa on lintusairaala, sielt pitäs käydä tekemäs juttu. Ja mä kävin tekemässä. Eli Saukilla oli joko tämä idea, että jos itsellä oli aihe, sai tehdä, mutta Saukki saattoi myös sen määrätä.

SP:

Joskus oli tarvetta, kun oli semmonen päivän polttava aihe, mikä piti saada esille.

MH:

Mutta sitten seuraava vaihe oli se, että kun Saukki oli hyväksynyt nuorten ohjelmien avustajaksi tämän koejutun perusteella, ni sen jälkeen Saukki delegoi näille alituottajille, joita olivat juuri makasiiniohjelmien tekijät. Silloin esimerkiksi kun minä aloitin, oli tää *Uutisnuotta*. Eli ku joskus oli *Pitkä siima*, niin Saukin aikana siitä tuli *Nuorten ikkuna* ja sitten *Uutisnuotta*.

SP:

Pitkää siimaa vedettiin myöskin mun aikana.

MH:

Kesäisin. Mä muistan sen.

SP:

Mä olin pohjosessa. Se oli viimeinen juttu, mikä tehtiin vanhalla isolla Volvo-ääniautolla, jossa oli Saraperä ja Vanonen miehistönä. Se oli jo Rovaniemellä kun mä menin sinne.

MH:

Ja mä muistan, että Saukilla oli silloin esimerkiksi *Uutisnuotan* toimittajina kaks henkilöä. Oli Antti Riihimäki, nykyinen varatuomari, ja nykyinen pastori Leif Fredriksson.

SP:

Fredriksson oli juu, Leif oli kans.

MH:

Ja sä olit näille delegoinu sitten tällasen apuopettajan homman, eli pääs niiden kanssa tekemään ja vähitellen kun oli tehny aikansa näitä viiden minuutin pätkiä, sitten saattoi mennä jo Saukille esittämään omaa selostusaihettaan, joka yleensä oli 15-20 minuuttia, mut ei missään nimessä puolta tuntia. Siinä pääsi tekemään näitä selostuksia. Ensimmäinen vaihe oli, että pääs rinnakkaisohjelmaan. Ja sitten kun pääs yleisohjelmaan, nii se oli vasta jotain. Aina ku meni maakuntaan, siellä joku kysy, et kuinka monta juttua sä oot tehny yleisohjelmaan.

SP:

Se oli kai se perjantaijuttu rinnakkaisessa. Tiistain puoli tuntia oli yleisohjelmaa. *Nuorten ikkuna* ei ollu loppuaikoina joka viikko vaan joka toinen viikko. Siinä välissä oli sit jotai muuta.

MH:

Sit mä sanosin, se mikä on syytä myös muistaa ihan tällasena historiallisena dokumenttina on se, että seuraava vaihe kun sitten jollain tavoin kun oli tehny aikansa näitä selostuksia, niin saattoi arasti mennä Saukilta kysymään, että miten olis, voisitko sä suositella mua Suomen radioselostajat ry:n jäseniksi.

SP:

Juu. Siinä vaadittiin muistaakseni 25 juttua.

MH:

Joo 25 juttua. Se oli juhlallinen hetki, kun sai sen sinikantisen reportterijäsenkirjan eli Suomen Radioselostajien jäsenkirjan.

KN:

Mut kuulkaa näistä kuuntelijoista puheen ollen, niin tosiaan vaikkei ollu yleisohjelmassa ja isojen sarjassa, vaan nuorten radiossa vaikka millä kanavalla, niin se meni kyllä läpi. Sut tunnettiin. Kun sä olit pari juttua tehny, koulussa opettajat, oppilastoverit, maalla kaikki joita tapas tiesi. Radion läpilyöntivoima oli valtava. Muistakaamme, että silloin siis televisio vasta alotteli.

SP:

Kyllä siinä voimaa oli ja lehdet oli aika myötämielisiä yleensä, jopa arvostelivat meidän ohjelmia.

JM:

Tämä on varmasti yks niitä suurimpia muutoksia tämän päivän nuortenohjelmien toimittajien asemaan radiossa. Kyllä saa tehdä tavattoman paljon töitä ennen ku normaali nuorten radio freelancer on samanlainen julkkis kuin on tv:ssä muutaman kerran esiintynyt vastaavan ikäinen nuori ihminen.

KN:

Mut vielä tähän Saukin rooliin ja avustajien ja hänen suhteeseensa. Tää ei oo mitää henkilöpalvontaa, vaan täs on sanosko tommonen sosiologinen ydin takana sikäli, että se oli ikään kuin hermoverkosto tai verisuonisto joka meni näiden avustajien kautta tähän nuorison maailmaan ja tähän yhteiskuntaan. Se oli ollu hyvin satunnainen ja katkonainen aikasempina aikoina yksinkertaisesti siitä syystä, et ohjelmii oli vähemmän. Niille ei ollu annettu samanlaista mandaattia. Nyt ohjelma-aikaa oli enemmän. Se oli jotenki systematisoitu, ja ois aika jännä tutkia kuulkaa siis koko tää avustajakaarti ja kattoo niiden maantieteellinen, sosiaalinen, kaikki jakaantuma. Must tuntuu, et se oli kohtuullisen monipuolinen.

SP:

Ja pyrittiin ainakin, että se ois alueellisesti jakaantunu mahdollisimman tasaisesti koko maahan.

KN:

Ja se oli ajan hermolla, kuunteli sen ajan suomalaisen nuorison pulssia siellä sun täällä. Tosin se oli ehkä hiukan vino ylempiin sosiaaliryhmiin. Teinit oli tärkeitä. Ja mitä teinit silloin edusti, 20 prosenttia nuorisosta. Sen sijaan nää työläiset ja maanviljelijät jäi aina ikään kuin omaks erityisryhmäksi.

SP:

Kyllä meillä esimerkiksi tuolta duunaripuolelta meillä oli kisälliryhmiä aika paljon esiintymässä siellä.

PN:

Joo ja oli mulla esimerkiksi Lapista nykypäivän Sampo Lappalainen yks sellanen nuori kaveri. Sitte oli sieltä Hollolasta teiltä se yks metsästäjänä oleva nuori maatalon poika, että ei niitä sillä tavalla unohdettu. Yleensä otimme nuoria, joilla oli ilmaisukykyä.

JM:

Niihän se on kyllä tänäänkin ongelma, koska ne joilla on paras ilmaiskukyky ovat käytännössä niitä, jotka ovat saaneet eniten koulutusta sen ilmaisukyvyn hankkimiseen, eli sitä kautta tullaan siihen, et oikeastaan ei siinä 50-luvun lopulla teinien ulkopuolelta samaa valmiutta olisi löytynyt automaattisesti.

Toinen piirre, joka oli siinä vaiheessa oli vielä 60-luvun alussa ennen tätä 60-puolivälin jälkeistä aikaa, oli se et yhteiskunnallinen tiedostaminen heikompaa. Toisin sanoen samaa yhteiskunnallista varausta ei ollut kuulijoissa eikä freelancereissa eikä toimittajissa. Totta kai jokaisella olivat asenteet taustalla olemassa, mutta kun ajattelee sitä kokonaisuutta, ni ei Teiniliiton vaalit tapahtuneet sillä pohjalla, vaan se koko toiminta oli harrastuksen omaisempaa ja opiskelijamaailmassa osakuntavaltaus oli olemassa. Vasta 60-luvun puolivälin jälkeen loppujen lopuksi tuli tämä vaihe, jolla on sitte ollut hyvin suuri vaikutus nuorten ohjelmien myöhempään kehitykseen.

KN:

Mut kyllä kuulkaa nää poliittiset nuorisjärjestöt figureeraa mun mielessä sillä lailla, että yks niistä Saukin perinnöstä oli mulle, ku mä otin häneltä tän laivan hoitaakseni kaikil valmiil piirrustuksilla, oli se, että tos on sit se lista, nää politrukit, et ne pitää aina silloin tällöin kutsua tänne. Ja silloin mä tapasin ensimmäist kertaa Antti Mäki-Reinikan ja mitä kaikkia näit oli. Mä en ymmärtänyt mitää niistä muuta ku, et ne on nyt sellasii, jotka täytyy jotenki noteerata. Erittäin kohteliaasti puolin ja toisin. Ne ei mitenkään käynyt päälle. Koskaan ei yrittänyt aggressiivisesti ujuttaa hommia. Oli hyvin selvät pelisäännöt. Muutenki mä sanoisin, et nuorten ohjelmien toimittaja

myös avustaja tunsu työskentelevänsä siis semmoses pilttuussa, jossa ikään kuin ylhäältä on annettu sen paikallisen Vatikaanin pokat hyvin selvästi. Koskuluoman terveiset tuli aina ohjelmakokoukses sillon tällön ja niitä pöytäkirjoja luettiin. Niitähän annettiin avustajillekin eiks nii.

SP:

Juu nii annettii joo. Kaikkihan ne sai lukea.

KN:

Mut toisaalt se ei ollu sillä lailla autoritaarista ja repressiivistä kuten sanotaan, et se ois ehkässy aloitteellisuuden. Meillä oli hyvin salliva ilmapiiri, mä väittäisin. Eiks niin?

SP:

Kyllä, ei ketään kielletty.

JM:

Se on selvä. Mutta siis myöskään se tapa sanoa ei ollut yhtä radikaali ja kova kuin sitten 60-luvun puolivälin jälkeen nuorisolle tuli. Emmehän me loppujen lopuks tässä mielessä koskaan koetelleet, eikä edes siinä mielessä ku sanotaan puoltoista vuotta sitten minua ristiinnaulittiin täällä hallintoneuvostossa näiden kultiveerojen vuoksi. Mutta 60-luvun puolivälissä jo Seija Wallius-Kokkonen ja nämä tämääntyyppiset seksuaalikysymykset alkoivat tulla mukaan.

KN:

Mut sillo ei myöskään ollu painetta. Ei meidän tarvinnu sensuroida itseämme eikä muita, koska ei kukaan tullu tuputtaa sellasta kauheeta kamaa.

SP:

Kyl mä muistan yhden arvostelun, jonka mä luin *Terä*-lehestä, olikse SKP:n nuorisojärjestö.

UNTO MIETTINEN:

Se oli Demokraattisen nuorisoliiton.

SP:

Niin oli ja kyllä siellä sai porvari Puhtila kuulla niin kunniansa. Se on vieläkin tallella mulla se lehti. Mä oikein sitä varten talletin. Sitte mä soitin sinne, että eihän meillä näin oo kun te tän asian esititte. No kyllä se meistä siltä vaikuttaa. Mä että no hyvä on, tulkaa tänne tekemään juttu sitte jos haluatte, mut puolueen nimeä ei saa mainita. Kyllä niitä ongelmia voidaan käsitellä, mitä te tässä peräätte.

JM:

Kun minä vuonna -60 tulin sitten Mellerin tarjoamana Nousiasen paikalle, minä kysyin asiaa ja koska mä olin 59 liittynyt poliittiseen opiskelijajärjestöön, et miten on tämän suhde, että onko minun jätettävä se. Niin Leka sanoi, että ei sinun tarvitse jättää, mutta missään se ei saa tulla esille ja sellaisesta asiasta ei puhua. Eli siis olihan hän itsekin Vapaamielisten Liiton valtuuskunnan jäsen silläkin hetkellä, mutta et tää suhtautuminen oli tämä. Ja mä muistan sitten kun mä lähdin pois, Unto itse et varmaan muista sillon -64 keväällä oltuani sen lähes neljä vuotta, sinä sanoit et sä ymmärrät sen, että mä lähdän politiikkaan, mut sä sanoit et sä ihmettelet kohdetta [naurahtaa], jollon aika hyvin mä olin pystynyt neljä vuotta olemaan tämän Lekan yleisohjeen mukaisesti [naureskelua]. Tämmösen keskustelun me kävimme.

KN:

En tiedä, olitko sä huono kommunisti vai hän hyvä porvari, mut kuitenkin pystyit toimimaan niin ettei se paljastunut.

UM:

Mä arvostin häntä hirveesti, sekä ihmisenä että nuorena fiksuna toimittajana.

SP:

Kyl mä muistan, oli meillä sitten jokin tämmönen erityisen iso sos. dem. nuorison tapahtuma kuten demarinuorten kansainvälinen iso leiri tuolla Kissanmaalla Tampereen liepeillä. Ja siellä oli sen liiton presidentti haastateltavana, ja silloin kyllä sanottiin selvästi, että minkä kansainvälisen järjestön leiri täällä on. Se oli niin huomattava tapahtuma koko Suomelle, että siitä oli pakko tehdä. Ja oli joku vastaava leiri myös Ahvenanmaalla.

KN:

Mut partiolaisista sai tietysti tehdä, nehän oli osa virallista nuorisotoimintaa. Minä tein -58 Hangon suuresta kansainvälisestä leiristä, jossa Urkkikin kävi.

SP:

Juu sä teit siitä Jamboreesta.

UM:

Oliko nuorisofestivaaleista koskaan, näistä demokraattisen nuorison maailmanfestivaaleista?

SP:

Kuule, ei ollu mun aikana sillon. Se isoin festivaali oli vast sen jälkeen kesällä -62 Helsingissä.

KN:

Mä olin vastasin sillon nuorten ohjelmista eikä se kuulunu meille. Ei mul oo ees jääny mieleen, et se ois pitäny kuuluu. Se oli politiikkaa, ei se ollu mitää nuorisotoimintaa.

MH:

Vasta ensimmäinen kerran ihan mentiin festivaaleille mukaan, oli Berliinin nuorisofestivaali, jonne mä menin Juha Virkkusen kanssa.

JM:

Siin on valtava muutos, kun nyt viime kesänä esimers oli tilanne päinvastoin niin, että täältä on tungosta, kuinka monta menee-, kahdeksankos radiosta vai miten se oli lopulta?

SP:

Kyllä noita kansainvälisiä asioitaki sillon pyrittiin seuraamaan jonkin verran, mutta ku meil ei ollu omaa kirjeenvaihtajaverkkoa missään. Sitte oli näitä, jos siellä tapahtu jossain ulkomailla joku huomatta juttu, pyydettiin sieltä joku snadi juttu, mutta se oli aika vähäistä toi kansainvälinen ohjelmisto yleensä mun aikana. Ei voinu. Ei ollu varaa. Ja sit ei ollu materiaalia. Ei me saatu kaikkea semmosta materiaalia hankituks, mitä ois ehkä tarvittu siinä. Sitä voidaan pitää kyl jonkinlaisena pienenä pikku puutteena.

JORMA PILKE:

Mites nää eväät sitten siirty tolle Matti Haralle, joka lähti organisoimaan Nordenstrengin Kallen jälkeen tätä hommaa?

MH:

Onks Kallen asia nyt käsitelty? Ei ole, Kalle alota nyt siitä, milloin sinä sananmukaisesti tulit polvihousuisena radioon.

KN:

Ei siitä oo niin paljo kertomista. Mä olin siis avustajana Saukilla lokakuusta -56 lähtien. Mä soitin ja kävin ja tein koejutun, ja kaikki meni hyvin äkkiä siinä putkessa, joka alkoi syyskuussa, kun *Nuorten ikkuna* avattiin. Markus Similä oli ensimmäinen, jota lanseerattiin sarjassamme nuorilta nuorille ja siitä mä sain kipinän. Mä soitin suunnilleen seuraavana päivänä, ja sillä lailla se sitten lähti menemään.

Mut sitä ennen mulla oli ollu kyllä jo kosketusta ohjelman tekoon kuunnelmien kautta, koska vuodesta 52 vai 53 lähtien mä olin Munkkiniemen Yhteiskoulun näytelmäkerhossa mukana ja

joutunu sen vetäjän, radioteatterin näyttelijä Kauko Kokkosen järjestämänä lapsiavustajaks kuunnelmiin. Mä olin lapsiäänellä siellä, kunnes murrosikä tuli eteen ja katkasi tän lapsikäytön. Siihen tuli semmonen vuoden aika, jollon mulla oli kaipuu radioon, mutta mä en löytäny oikeen kohdetta. Sillon mä enemmän harrastelin radion rakentelua ja teknistä puolta, mut mä kovasti tunsin Ylen omakseni. Mä olin nuori 14-vuotias koulupoika, joka kauheesti mieli jotenki tänne Yleen. Aina ku näki radioautoja, oli vähä kaihoisa mieli, ja juuri ton tarkkailijan kans muisteltii, et yliopiston juhlasalin tarkkaamossa kävin sinfoniakonserttien radiointia seuraamas siltä tekniseltä puolelta.

Sitten alko se avustasuhde syksyllä 56. Mä olin 15-vuotias. Masi muuten otti heti musta hyödyn irti ja teki *Nuori Hesa* -sivuille ison jutun otsikolla "15-vuotias koulupoika Suomen nuorin radioselostaja". Sitä jatku sitte aika intensiivistä ohjelma-avustusta noin vuoteen -60 ku mä tulín ylioppilaaks.

SP:

Milloin avannossa ja milloin missä.

KN:

Nii näitä kaikkia juttuja voi erikseen dokumentoida. Mä muuten nauhotin osan niistä ja tallensin itselleni.¹ Melkein kaikkien otsikot on leikekirjaani tullu leikattua *Radiokuuntelija*- lehdestä. Mut sit siihen tuli katkos ku mä ryhdyin opiskelemaan ja rupesin tekemää enemmän isojen miesten puolelle eli selostusosastolle ja jopa esitelmäosastolle erilaisia dokumenttiohjelmia kuten Jungista haastattelu talvella -61. Sitten tommosta omiin psykologiaopintoihin liittyvää toimintaa. Televisioonki vähitellen muutama dokumentti.

Joka tapaukses mun suhde tähän koko ohjelmantekoon etäänty, ku mä rupesin opiskelemaan ja se vähä, mitä mä tein, oli isojen puolelle eikä enää nuorten ohjelmii juuri mitään. Sitten -62 Saukki käänty mun puoleen, ku mä olin kaks vuotta opiskellu ja pyys hoitamaa ja mä sitte pitkin hampain suostuin sillä ehdolla, et se on vain vuosi ja että mä en keskeytä opintoja, vaan jatkan niitä työn ohella. Leka oli sillon erittäin joustava ja myötämielinen. Hänellähän oli itsellä kesken jääneet opinnot ja tietty myötätunto.

SP:

Joka toisella meistä melkein [naurahtaa].

KN:

Nii ja todellakin mä sanosin, et ehkä sillon mä olin aktiivinen ja aloitteita pursuava ku mä olin nuori avustaja, mutta sekin tapahtu pokissa, jotka Saukki oli aika tiukasti asettanu. Sana tiukasti on väärä, hän oli ne armeliaasti asettanu ja niissä toimittiin. Mut siis se, mikä oli mun vuosi ku mä olin vastaava toimittaja, niin todella mä tuskin yhtään omaa ideaa lanseerasin. Se oli ihan mekaanista toteutusta, putken hoitamista, joka oli siellä ja mä vaan katsoin päälle.

JP:

Sanoit et Leka oli myötämielinen. Jokos nuorten ohjelmat olivat siirtyneet pois teatteriosastolta?

KN:

Milloin se siirto varsinaisesti tapahtu, sen voi vuosikertomuksist jäljittää. Se oli ehkä noin vuonna -60. Joka tapaukses mä muistan sen noin hämärästi, et Saukki halus päästä pois. Mä muistan kun sä selitit, et sun intressis on muualla ja sä et enää halua tehdä tätä.

SP:

Niin kato, mä halusin päästä tekee aikuisten juttuja. Mul ei ollu aikaa kerta kaikkiaan tehdä niitä.

¹ Useimmat Nordenstrengin otsikko-ohjelmat ovat kuunneltavissa täällä:
<https://sites.tuni.fi/kalle/radio-ohjelmia/>

KN:

Sun aikana oli niin selvä avustajaverkko ja niin selvä ohjelasapluuna luotu, et siihen ei tarvinnu tämmösen opiskelijapojan, joka tuli hoitamaa hommaa, paljo muuta tehdä ku katella päälle, että hommat pyörii. Lea Pennanen oli naapurihuoneessa ja meil oli yhteinen sihteeri Marjatta Le Louarn.

SP:

Ja oli Pulkkinen Leenaki välillä siinä avustamassa.

KN:

Me oltii siellä Unioninkatu 16:n toisessa kerroksessa, jossa myöhemmin istui Yleisradion uutistoimituksen päällikkö. Ralf Friberg ensin ja Aarne Tanninen sit myöhemmin.

SP:

Se oli ton entisen teknisen johtajan Juho Rissasen huone. Iso ku mikä, kaks ikkunaa oikee.

KN:

Mut ensimmäinen huone oli se pikkunen koppero, missä Paavon jälkeen Saukin tapasin. Se oli Unioninkadun kuudennes kerrokses, jota Martti Innanen aulan vaksina isännöi.

SP:

Muuten radiourani aikana, siis mä ehdin 25 vuotta olla, sinä aikana mä laskujeni mukaan olen istunu kaikkiaan yli 50 eri huoneessa. Millon missäki. Yks mies oli aina helppo siirtää jonneki puhelimet perässä. Se oli melkosta lentoa.

KN: Sitte mun kaudesta Matin kauteen siirtymä ei ollu mitenkää ongelmallinen, koska Matti oli avustaja. Hän tunsu systeemit. Minä tiesin tullessani kesällä -62, että mä lähen vuoden päästä armeijaan ja siirryn sillon pois. Ja Matti tiesi jo keväällä -63 kun sovittiin sun rekrytoinnist ja se meni luontevasti. Mä luulen, että jos tutkitaan sitä ohjelmiston kehitystä, niin säki jatkoit jonku verran samaa putkee, joka itse asias oli Saukin putki.

MH:

Jos mä kerron ihan alkuun sen, että miten mä tulin taloon, koska se on ihan hyvä tarina sinänsä. Mähän aikasemmin palvelin Ilmavoimissa ja mä olin siellä lentäjänä ja sitte mä loukkaannuin siellä hyvin vaikeasti ja mä en oikeestaan tiennyt, että mikä musta sitten tulee. Mä palvelin viel sillon Ilmavoimien esikunnassa. Mun vaimoni näki -61 Helsingin Sanomissa ilmoituksen, jossa Yleisradio haki urheiluavustajien kurssille osanottajia. Eli sille kurssille-, jolla oli myös Kannas ja Kukkonen. Minä sitten hämmästyin ku tuli kirje Yleisradiosta, jossa mut pyydettiin tulemaan johonki testiin. Mä en tiennyt, mistä on kysymys. Mä vaimoltani tenttasin, mikä ihmeen homma tää on. Sit hän kertoi, et hän on lähettänyt mun puolesta paperit ja ettet sä jää nyhjöttämään tänne Ilmavoimiin loppuiäkseks, vaan sä lähet nyt hakemaa itelles uutta uraa.

Mä muistan ikuisesti, kun radion päämajassa oli vastassa Paavo Noponen ja Pekka Tiilikainen ja tais olla Adolf Turakainenki siellä jonkinlaisen vastaanottolähetystönä. Ja mä jouduin sitte niihin tyypillisiin urheiluavustajan kokeisiin, joissa mä epäonnistuin täydellisesti. Mut Pekka otti mut sieltä kuitenkin ihan erikseen heti sen testin jälkeen sano mulle, että testit meni miten meni, mutta teidän äänenne ei ole vielä kypsä ja uskottava, että se sopis urheilutoimittajan ääneksi.

PN:

Mulla taas oli hunajainen ääni.

MH: Sun äänes oli hunajainen. No mul oli taas ilmeisesti ihan tämmönen pentumainen, ja näin ollen sitte toi Pekka sano, et hänpä puhuu nuorten ohjelmien vastaavalle toimittajalle Sauvo Puhtilalle, että sinnehä vois mennä ihan huvikseen tai alottaa sieltä, että se on hyvä paikka. Ja niin mä soitin sit Saukille ja sovittiin Saukin kanssa tapaamisesta ja menin sinne toiseen kerrokseen missä punainen valo paloi ovella. Minä odottelin noin tunnin ja sitten mä ajattelin, että nyt on semmonen tilanne, että tää on varmaa Yleisradion henkilöpolitiikkaa, että annetaan

kaverin odottaa aikansa ja kyl se lähtee sieltä eikä tuu ikinään. No mä odottelin siellä ja sitten ovi aukes ja ovesta tulivat ulos, muistan ikuisesti, Antti Riihmäki ja Leif Fredriksson ja sitte Saukki pyyteli anteeksi ja sano, että kun oli tällainen palaveri, että anteeks että te jouduitte, silloin teititeltiin, te jouduitte odottamaan ja että hän saanu viestin kyllä Pekka Tiilikaiselta, että mites tästä voitas nyt sitte lähteä.

Sitte Saukki näki vahingossa mun rintapielessäni Ilmavoimien lentomerkin, ja hän sano et mikäs toi on tossa toi merkki. Mä sanoin, et se on tämmöne ilmavoimien ohjaajakurssin merkki. Saukki sano, et no voi mahoton, että ku me ollaan just tässä epätoivoisesti yritetty miettiä, että miten me pystyttäis tekemään tällanen sarja, muistaakseni neljän ohjelman sarja *Lennokkipojasta lentokapteeniksi*. Ja näin olleen sano, että täähän ois nyt iha semmone homma, että nyt vaa vaadittais tällanen niin sanottu koejuttu ja sitte suoraan tähän produktioon mukaan sillä tavalla, että sitten Antti Riihimäki ja Leif Fredriksson toimivat just tämmösinä apuopettajina. Se lähti ihan näin pystymetsästä ja meni sitten niitä omia latujaan eteenpäin, kunnes sitten jossain vaiheessa Nordenstrengin Kalle sitten kyseli multa, että mites on, että voisitkos tulla vähäks aikaa mun viransijaiseks. Sä menit jonnekin Saksaan muistaakseni.

KN:

Juu mä olin helmikuun -63 Salzburgin seminaarissa Pirkko Kankaisen kanssa.

MH: Joo, että täs tarvittais sijaista. Ja mä tulin sitten sijaiseksi ja oikeestaan se sitten jatku se sijaisuus automaattisesti niin, että 1.6.1963 alkoi sitten se mun kauteni, joka kesti 11 vuotta ja 6 kuukautta päättyen sitten 31.12.1974, joka on sitten se tietäntyyppinen asia, josta oikeestaan Jouni Mykkänen jo kertoiin tuolla aiemmin, että silloin organisoitiin radiota Revon jälkeen uudelleen. Tuli kaks radionjohtajaa ja toimitusten lukumäärää pienennettiin ja nuorten ohjelmien toimitus oli yhtenä. Tai jos vielä palataan siihenkin, koska se on aika tärkeä asia, niin ilmeisesti Jouni kai oli niin tilanne, että tarkoitus oli silloin yhdistää alun pitäen perheohjelmien toimitus, lasten ohjelmien toimitus ja nuorten ohjelmien toimitus yhdeksi toimitukseksi. Mut sit siihen tuli tällasia tiettyjä henkilöintriigejä, mitä mä oon nyt huhuja kuullut, niin mä olin ainoa joka hyväksyi tämän yhdistämisajatuksen, koska mä pidin tärkeänä sitä. Koska mä katsoin, että ihan hyvä hoitaa tällaista kokonaisuutta, jossa lapset ja nuoret ja koko perhe olis ollu yhdessä, mut se kaatui sitten siihen, että lasten ohjelmien toimitus jäi, perheohjelmien toimitus jäi ja sitten minusta tehtiin "maaherra" eli erikoistoimittaja tähän päivään asti.

Nyt mä kysyisin ihan noin systemaattisesti Kallelta, kun Kalle selvitti, että hän peri Saukilta tiettyjä ohjelmia. No niin perin minäkin Kallelta. Ja ensimmäinen sellanen jännä juttu oli se, että ku mä aloin arkistoa penkoa, nii mä löysin semmosen paksun kirjan, jossa oli Vennolan tai jonku muun silloisen radiojohtajan allekirjoittama saatekirjelmä, jossa kehoitettiin nopeasti ryhtymään arkiston ei nyt hävittämiseen, mut että turhat paperit pois ja niin edelleen, että muutto Pasilaan on edessä. Minä sit ajattelin, että voi että Kalle ei oo mulle puhunu mitää ja mitä mä nyt uskallan täältä heittää. Onneksi katsoin kuitenkin tämän kirjeen päiväyksen, ja se oli päivätty joskus vuodelta 58. Eli vuonna 58 mietittiin muuttoa Pasilaan, joka sitten tapahtui monien, monien vuosien jälkeen ja tässä kesäkatuvaihe välissä ja niin edelleen. No nyt mä muistan, kun Kalle sitte anto nää hommat mulle vastaan, niin mä perin joitakin sellasia ohjelmatyyppejä ja sarjoja. Siel oli yks sellanen kun *Elettiin ennenkin*. Oliko se Saukin vai sinun muistatko?

KN: Mä en muista.

MH:

Joka tapauksessa mä sain ihan selvät ohjeet, että tällainen sarja jossa silloiset professorit, tai ainaki Jaakko Suolahti oli professori, Eino Suolahti oli professori, dosentti oli Matti Lauerma ja antiikin Rooman katupojista kertoi Jaakko Suolahti ja niin edelleen.

KN:

Nyt mä rupeen vasta muistaa, et semmone oli. Mä en oo tehny kotitöitä tätä sitsii varten.

MH:

Joo, mut sellanen pienoispakinoiden tai esitelmien sarja, jolla ilmeisesti joku oli ajatellut, että eihän se nuoriso tänään ole sen kummempaa kuin joskus hamassa historiassa. Preussin kadeteista kertoi Lauerma ja jostain Babylonian nuorisosta kertoi Suolahti.

SP:

Jollei toi ollu semmone juttu, et se oli yks niitä Mieltusen ideoita, jotka se tyrkytti mulle. Se voi olla mahdollista. Kato se herra dosentti halus joskus aika lailla näitä omia ideoitaan tarjota myöskin sinne nuorille.

MH:

Kenenkäs syntejä on sitten tämä sarja *Tieteen tikanpojat*?

KN:

Must Saukilta kuulostaa [naurahtelua].

MH:

Eli ideahan oli se, joka oli erittäin hyvä ajatus, ja mä jouduin senki ensiks toteuttamaan pois alta. Siin oli pari nuorta, yks tyttö ja poika, ja idea oli se, että minä tällaisena vanhempana ja Yleisradion edustajana me menimme jonkun tiedemiehen luokse. Muun muassa silloinen geologi edesmennyt Vladi Marmo ja Peitsa Mikola oli metsäprofessori ja limnologi Ilppo Kangas. Me mentiin kahden nuoren kanssa sinne ihan tämän tiedemiehen luokse, ja tiedemies kertoi sitten näille nuorille työstään ja sitte nää nuoret sai esittää kysymyksiään.

SP:

Toi kyllä vaikuttaa jotenkin mun käsialta. En oo varma.

KN:

Kyl se oli.

Neljäs ja viides tallenne (63 min.)

MATTI HARA:

Osmo A. Wiio taas teki tietokilpailuja, niitäki mä jouduin siinä hoitamaan melkoisen produktion.

SAUVO PUHTILA:

Ja Osmo teki ainakin yhden hurjan jännän kuunnelman *Lascaux'n luolat*.

KAARLE NORDENSTRENG:

Joka tuli sitte vielä kirjanakin.

SP:

Teki siitä ensin kuunnelman, jonka jälkeen oli helppo kirjoittaa kirja [naurahtaa].

JOUNI MYKKÄNEN:

Nii, ja nyt täytyy muistaa, että Osmo oli talossa tiedetoimittajana vuonna -60, eli siis ennen tätä vaihetta. Tän Helsingin Sanomiin siirtyneen tohtori Reino Tuokon jälkeen.

SP:

Joo. Mutta hän oli hyvin lyhyen aikaa siinä.

JM:

Nii, vuoden verran.

MH:

Sitte nämä makasiinityyppiset nuortenohjelmat. Siis mainittiin aiemmin *Pitkäsiima*, sitten tuli *Nuorten ikkuna*, sitten *Uutisnuotta*, ja Kalle, sä muutit sen otsikon muotoon *Nuorten ikkunasta*.

SP:

Oli noita visuaalisia termejä silloin niin paljon.

MH:

Joo. Mä muutin sen otsikon jossain vaiheessa *Kaikuluotaimeksi*, sitten se muuttui *Kuulemma-*tyyppiseksi ohjelmaksi, ja sit siitä tuli *Studio Varpu*, ja ilmeisesti se on nyt tällä hetkellä *Kultiveera*. Eli aina nuortenohjelmissa on ollu tällanen makasiinityyppinen ohjelma, johon on saatu pientä tarinaa, uutisaihetta ja niin edelleen, ja otsikkoa on muutettu, mutta se idea on kyllä melkein se sama.

JORMA PILKE:

Mä voisin heittää tässä, ku puhuttiin tästä ajankohtaispainotteisesta makasiinityyppisestä ohjelmasta, niin siinä rospuuttoaikana, jolloin nuortenohjelmia ei varsinaisesti ollu, niin silloin sen nimi oli *Asema 15*, *Sumppis*, ja olisko ollu vielä jonku muunki nimisenä.

JM:

Haluaks sä, Matti, että siihen lakkauttamiseen vielä kajoan sen systeemin osalta? Se on lyhyesti sanottuna sillä tavalla, et silloin -74 täällä oli neljän miehen toimikunta. Tutkija havaitsee, miten tää koko nuortenohjelmisto on meidän miesten voimassa, että ainoastaan muutama tyttö näiden 30-40 vuoden aikana on ollu mukana, joka on muuten eräs tutkittava aihe, koska siinä on tapahtunu voimakas muutos, että esimerkiksi tämä *Kultiveera* alkaa olla jo melko pitkälle tyttöjen ohjelma jo alun perin. Se on ihan selvästi muutos. Mut silloin -74 oli neljä miestä, eli Raatikainen pääjohtajana, Silvola ohjelmajohtajana ja hänen varamiehenään sekä sitte silloin nimetyt Radio yhden ja Radio kahden johtajat, eli Keijo Savolainen ja minä. Me muodostimme toimikunnan, jonka tehtävänä oli jakaa se radioyksikkö, joka silloin oli ollut olemassa. Ja siinä katsannossa, paradoksaalista kyllä, ei syntynyt puhepuolelle kaksi kertaa 11 toimitusta, jotka siellä olivat, plus kahdentenatoista hartausohjelmat, vaan me lähdimme siitä, että tämän 23:n sijaan pyritään siihen, et jäljellä onkin jakamalla 11 kahtia vain, tai lisäämällä ne kahteen osaan,

niin jäljellä on vain kuusi. Matti sanoi kauniisti äsken henkilöpoliittiset syyt, mutta avoimesti analyysissä on silloin etsittävä myös yhteiskuntapoliittiset syyt. Koska siinä tilanteessa koko järjestelmän synnyttäminen tuotti ongelmia, ja Lea Pennanen-Mattilan, Asta Heikelin, ja tähän liittyy myös Niilo Ihmäen toimituksen purkaminen, joka tämä poliittisen toimituksen purkaminen ja yhdistäminen yhteiskunnalliseen toimitukseen olisi myös ollut järkevää, mutta se kävi mahdottomaksi siinä tilanteessa. Eli me emme päässeet, tai me pääsimme siihen, että 11:stä kolme lakkautettiin. Eli Matin toimitus, jossa olivat nämä nuorisopoliittiset syyt kyllä taustalla, eli oletettiin ja uskottiin, että näin on tilalle. Martti Timosen toimitus lakkautettiin, jossa Saukki sillä hetkellä muuten työskenteli, eli se reportaasiohjelmien toimitus.

SP:

Joo. Mut se ei oikeestaan ollu edes toimitus, vaan kahden miehen pulju.

JM:

Joo, mut se oli virallisesti toimitus, toimituspäällikkö, eihän Matillakaan ollu muita ku Leena Tamlander sillon toisena. Ja kolmas lakkautettava oli sitten Pentti Ruohosen toimitus, josta tehtiin pääjohtajan alainen. Niin, siinä Unto Miettisen kategoriassa. Ja nämä olivat ne syyt, että siis siinä etsittiin eri vaihtoehtoja. Yksi järkevä olisi ollut todella se, että näin olisi menetelty. Nyt 10 vuotta myöhemminhän perheohjelmien toimitus on sulautettu yhteiskunnalliseen, poliittisten ohjelmien toimitus on sulautettu ajankohtaseen toimitukseen, mutta päinvastaisena liikkeenä taas vastaavasti yhteiskunnallisesti on todettu, että tämä nuortenohjelmien toimitus on ollut syytä perustaa.

MH:

Ja nyt tässä vaiheessa pantu viihteeseen.

JM:

Niin, tai tarkkaan ottaen tämä vaihe sisältää [naurahtaa] kevyen musiikin päälinja -nimisen nimikkeen. Ja tää nuorisomusiikin painotteisuus, sillä taas on logiikkaa tähän, koska tässä tapaukses ei oo mikään poliittissävyinen päätös näiltä osin, vaan se oli sen työryhmän työn tulos, jossa Jorma oli jäsenenä. Ja siellä olivat kaikki vaihtoehdot esillä. Kevyt musiikki, nuorisomusiikki jää kevyen musiikin piiriin, tulee nuorten luo, jotka sijoittuvat puhe- ja dokumenttiohjelmiin, ajankohtaisohjelmiin tai kevyeseen musiikkiin. Lopputulos oli se, että sekä nuortenohjelmat että lastenohjelmat lukuun ottamatta varsinaisia kuunnelmia sijoittuvat päälinjalle nimeltä kevyen musiikin päälinja. Se, että nämä eivät ole enää osastonimikkeitä, on myöskin ajateltu asia, eli sillä halutaan häivyttää jyrkkää osastorajaa eli viedä tätä liukuvammaksi, toinen toistaan tukevammaksi. Ja idea on se, että tätä liikkuvuutta olis hyvin paljon. Ja Mattihan esimerkiks tällä hetkellä työskentelee tarkkaan ottaen ajankohtaislähetysten päälinjalla [naurahtaa], jos otetaan ihan tarkka määräite. Mut idea on se, et yhtä hyvin periaatteessa Matti voisi tänään tehdä myös Jormalle ja päinvastoin.

SP:

Yksi pieni organisaatioo koskeva lisähuomatus, jota mä tuln nyt vast ajatelleeks. Nimittäin Lea Pennanen aikanaan halus kovasti, että hänen ja nuortenohjelmien toimitus ois yhdistetty, ja Miettunen ajo tätä linjaa. Ja minä tietysti vastustin, koska mä halusin olla itsenäinen siinä nuortenohjelmissa. Ja jotenki se saatiin kai sit sumplituks niin, että sillon me siirryttiin sitte sinne Mellerin alaisiks.

KN:

Mut myös Lea siirty sinne, eiks niin?

SP:

Juu ja sillon me saatiin pidetyks kumpikin itsenäisenä oma toimituksemme.

KN:

Tähän voi lisätä, et sillon, ku minä olin hoitamassa tän vuoden, niin mitään sulatusyritystä ei ollu, vaan se oli ilmeisesti ratkaistu jo, et se jää omaks pilttuukseen.

SP:

Se oli ratkastu sillon jo. Niin oli, joo.

MH:

Nyt jos ajattelee sitä tilannetta vielä, täs tietyst aina vaikuttaa henkilökohtaiset taustat, eli mä olen itse työläiskodista lähtenyt. Menin kuitenkin Puolustusvoimien palvelukseen ja tulin sitten Yleisradioon pyynnöstä ja jatkoin siitä eteenpäin niin, että mä ryhdyin opiskelemaan. Ja mä suoritin ensiks kauppaopistossa ton merkonomitutkinnon, ja sitte mä menin yliopistoon ja suoritin siellä valtiotieteiden kandin tutkinnon pääaineena sosiologia. Toisena pääaineena oli tiedotusoppi, sitten oli valtio-oppi ja sosiaalipolitiikka sivuaineena, ja aivan selvä, että kun mä aloitin myös siinä tilanteessa opiskeluni ja pääsin ylioppilasmaailmaan mukaan 60-luvulla, joka oli todella suomalaises yhteiskunnas yks niit varmaan mielenkiintoisimpia vuosikymmeniä, jos ajattelee nuorisopolitiikkaa. Ja niin, mä pääsin tavallaan, ja tietysti tää pääaineen opiskelu, sosiologia, niin tietysti anto mulle tietyn lähestymistavan, eli mä aloin katsella tätä maailmaa ja yhteiskuntaa en enää noin psykologikeskeisesti, en tiedä, no, Kalle ei ehtinyt katsella yhtikäs mitään vielä siinä vaiheessa, jos ajatellaan ihan näin vaikuttamista, mutta mä ihan tietoisesti aloin hakea uutta lähestymistapaa. Eli pitää löytyä selittäviä tekijöitä yhteiskunnasta. Ja kun tossa jo ajat sitte mainitsin siitä, että oli tää Yterin mellakka, se oli sellanen tilanne, mä en pysty sitä täsmällisesti sanomaan, mutta se oli joku sellanen taitekohta, joka pani mut henkilökohtaisesti myös ajattelemaan. Ja mä olin kai alkanu jo sillon valtiotieteellises tiedekunnassa opinnot, ja mä muistan, että tuli yllättävästi ja hälyttävästi tieto Porista, että nuoriso mellakoi, ja sitä ei pystytä selittämään. Ja jotenki mul on semmonen käsitys, että Nordenstrengin Kalle oli jotenki tässä hommassa mukana nii, et siin mietittiin, että kuka pystyis selittämään. Ja muistaakseni sinä tunsit Klaus Mäkelän, assistenttina muistaakseni sosiologian laitoksella ja jotain tällasta. Ja niin me pyydettiin *Päivän peilin* toimittajaa, ottamaan yhteyden Klaus Mäkelään, ja Kласu tuli ja selitti tän asian vähän suurempia taustoja peilaillen. Niin ja se, että täs aiemmin todettiin myös se, että täs oli jonkinlaista yhteiskuntarakenteen vinoutumaa niin, että selvästi vallitsi Teiniliitto-keskeisyys, partiolaiset pääs aika hyvin ääneen, ja sitten opiskeleva nuoriso yleensä, myös siis ylioppilasnuoriso. Niin mä kyllä sillon läksin, kun ensiks oli tää homma hoidettu eli oli päästy näistä edellisistä, sanotaan, jotka oli tullu perintönä. Ja mun mielest tietysti aina perinnön säilyttäminen on hyvin tärkeä tekijä, ettei sekään...

SP:

Ku nuoriso muuttuu, ni ei oo mitään syytä säilyttää, luutumia ei oo syytä säilyttää.

MH:

Ei. Tää muutos ei kuitenkaan ollu kertakaikkinen, vaan kyl se tapahtu ihan luontevasti, et sitte tietyllä tavalla alettiin muuttaa otetta. Jos aattelee, et mul oli tavallaan aikaa vuodesta -63 vuoteen -75. Mä väittäisin, että siinä vaiheessa, kun Eino S. Repo tuli Yleisradion pääjohtajaksi, niin se kyllä määrättyllä tavalla vaikutti ainakin minuun ja nuortenohjelmien toimituspolitiikkaan, jotenkin tuntui, että nyt se tapahtuu. En mä sano, että vallankumous, mutta siis kuitenkin ehkä jonkinlainen asenteiden vallankumous alkoi kypsyä. Ja tietysti yhteiskunnassa oli ollu jo aika paljo muuta, siis nuoriso oli suuntautunu kansainvälisesti jo aiemmin, rauhanliike oli voimistunu, Suomi oli liittyny Eftaan ulkojäsenenä ja kaikennäköstä tällasta tapahtu.

Ja sitten vuonna -65 oli aika mielenkiintonen tilanne se, joka oli eräänlainen kulminaatiopiste, ja siinä oli Nordenstrengin Kallella sormet pelissä, nimittäin sä tulit jotenki ja selitit, että nyt on tehtävä hyvä sukupuolivalistussarja. Ja sul oli valmis sapluuna, sä olit ollu jossain, ilmeisesti Bottalla, mis ylioppilaat oli pitäneet jonkun tilaisuuden, josta sitte muistaakseni lehdissäkin kirjoitettiin. Niin me päätettiin tehdä siihen aikaan aika merkittävä aluevaltaus. Tosin, kun oikein tarkkaan historiaa menee taaksepäin, niin kyllä Yleisradiossa on sukupuolivalistusta jo aiemminkin annettu, mutta nyt tehtiin aika kova homma. Siinä myös vaikutti Eino S. Repo, joka oli siinä ensimmäisessä palaverissakin mukana antamassa siunauksensa.

KN: Muuten ei kyllä Koskiluoman radios ois tällast voinu ajatella.

SP:

Ei, meinasin justiin sanoo, että se Koskiluoman poistuminen tavallaan vapautti tota ilmapiiriä.

JM:

Hän oli kyllä vielä paikallaan, mutta nyt taustalla.

MH: Nyt, Kalle, sitten jos ajatellaan, missä vaiheessa ilmestyivät *Yleisradion suunta* -nimiset teokset?

MH:

Jolloin sieltä alkoi tulla tietoa. Ja aika jännästi tällanen sanotaan tutkimusotteellinen tapa tehdä ohjelmia alkoi selvästi vallita ja syntyi niin sanottu informatiivinen ohjelmapolitiikan käsite. Asia oli äärettömän tärkeätä, ja pyrittiin voimakkaasti porautumaan kaikenlaisiin yhteiskunnallisiin tekijöihin. Ja siltä ajalta sitte syntyi aika mielenkiintosa ohjelmaproduktioita. Sanotaan nyt ensinnäki tällanen nuorison ja vanhemman polven välisestä ristiriidasta, tai konsensuksesta jos nykyään pitäis puhua, niin olik se aikanaan *Nuorisokäräjät*.

UNTO MIETTINEN:

Se oli minun aikamani keskustelukerho, jossa puhuttiin nuorison kannalta yhteiskunnallisista asioista, vakavista asioista.

MH:

Joo. Ja saattoiko olla vielä niin, että Armand Lohikoskenkin aikana oli joku tällanen väittelyohjelma.

KN:

Hän mainitsi tässä kirjeessään, että hänellä oli yks tai kaks sellaista.

MH:

Mä en tiennyt tästä asiasta mitään, mutta aivan itsestään syntyi esimerkiksi sellainen ohjelmasarja, joka kuvas aika hyvin sitä aikaa: *Puolesta ja vastaan*. Ja siin oli idea se, että piti saada erilaista näkemystä, jotka alkoi riidellä keskenään, ja pyrittiin selvittämään, kumpi näkemys on oikea. Ja mul on mieleeni jääny esimerkiksi Kauppakorkeakoululla sellanen aihe kun 60-luvun ja 30-luvun isänmaallisuus. Siellä estradilla olivat vastakkain opetusneuvos Yrjö Kallinen, joka edusti 30-luvun isänmaallisuutta, ja hänen vastapuolenaan oli Ilkka-Christian Björklund, 60-luvun tunnettu henkilö. Ja he väittelivät, ja yleisö sai liikkua siellä salissa ja vaihtaa puolta niin kuin englantilaisessa keskustelussa ja olla jommankumman puolella. Ja ilmeisesti nää mun sosiologian perusopinnot alko siinä vaiheessa vaikuttaa niin, että me valmistimme äänestyskoneen, jossa oli sadan sisään tulleen henkilön otanta, ja siinä äänestysnappula, jolla me saatiin suoraan prosenttijakautuma. Eli aina Esko Lumikero, joka toimi puheenjohtajana, kysyi kummallas puolella kansa nyt on sitten, että Yrjö Kallisen tai Ilkka-Christian Björklundin puolella, ja ne sitten äänesti, jolloin siihen tuli heti prosenttijakautuma. Eli täntyyppistä hommaa.

Ja sillan myös rautalankamusiikki tuli voimakkaasti esille, ja esimerkiksi tässä ohjelmassa oli kapellimestarina toi Rauno Lehtinen. Ja kuvaavaa minun musiikkitietämykselleni oli se, että kun mä menin valvomaan tän ensimmäisen lähetyksen harjoituksia, siel oli tää rautalanka, mä en muista olik se nyt tää Islanders-yhtye, jota vedettiin ämyreistä kauheella voimalla. Ja mä menin sitten Rauno Lehtiselle sanoo, et eiks noit vois panna hiljaseks, et mehän tehdään radio-ohjelmaa, et toihan käy kamalasti korville. Niin Rauno Lehtinen kysyi minulta, et oletko sä nuortenohjelmien toimittaja. [naurahtaa] Mä en oikein edes tajunnu, mä sanoin, kyl mä olen, se sano, et sä et ainakaan musiikist ymmärrä mitään. Ja siinä hän on ollu ihan oikeas.

Ja nyt siis sen yhteiskunta, joka sillan alko poikia ja tuoda aika mielenkiintosta, uutta ohjelmaproduktiota, ni se synnytti esimerkiksi kaksi käsitettä tai oikeestaan ohjelmaa, joista toisen nimi oli *Tomaatti*. Toimittajina olivat Tuomas Vesterinen ja Ritva Engeström, Yrjö Engeströmin vaimo. Ja he tulivat esittelemään tällasta, tai heil oli idea, ilmeisesti mietitty aika

tarkkaan, koska käytettiin jopa sitten Yrjö Ahmavaaran asiantuntemusta ja pyrittiin löytämään älyllisesti aktivoiva viihdeohjelma. Sillon 60-luvun puolella välissä nuoriso oli jakautunut karkeasti rasviksiin ja poppareihin ja nyt Ritva Engeström ja Tuomas Vesterinen, heil oli idea, et nyt tehdään semmonen ohjelma, joka menee perille. Eli kun se informaatio oli tärkeä, eli tieto, ja tieto sille, joka ei tietoa muuten saa. Eli just nää rasvikset tai jotka ei ota vastaan sitä, ni tehdään semmonen ohjelma, et karkeasti jaetaan ohjelma puolet musiikkia ja puolet puhetta, laitetaan siihen rasvisten musiikki, mutta väliin poppareiden tieto. Ja se on aika jännä, me saatiin mielenkiinnost palautetta, eli popparit, kouluja käyneet ja niin edelleen, moitti meitä, että herranjestas, et eiks te osaa valita musiikkia, et se on toivotonta kuunnolla tommosta rasvisten musiikkia. No, ne rasviksetkin otti yhteyttä, ja ne taas totes, että on sitte kumma ohjelma, kun on hyvää musiikkia, mut miks meidän pitää kuunnella tota tietoa. Tää nyt oli vähän manipulointia ja must eettisesti vähän arveluttavaakin, mut kyl me kuviteltiin, et se oli aika tärkeitä asiaa.

Sitten taas vastaavasti tää toinen, *Peruna*, oli yks tyyppiohjelma siltä kaudelta, ja taas johtu siitä, että kuten mä mainitsin, et oli eräänlaista yhteiskunnallista vinoutumaa, ja sellanen alue kuin työssäkäyvät nuoret tai ammattikoulua käyneet nuoret oli täysin ulkona. Ja taas toisaalta, niin yhteiskunnassa jo sillon pyrittiin siihen, että tällasten ammattien arvostusta pitää yhteiskunnassa lisätä, ja mä uskon, et se on tänä päivänäkin yhtä aktueili.

SP:

Meil oli semmonen sarja aikanaan, ku *Nuoria työnsä ääressä*, sillon alkuaikoina.

KN:

Mäkin tein niit muutamii juttuja.

MH:

Joo. Ja tästä lähetettiin tekemään uutta ohjelmatyyppeä, toimittajina Tuula Sarrola ja Eero Metsälä, jotka tuli ihan tuolta Yleisradion koulutuksen kautta, mikä oli aika harvinaista siihen aikaan. Mut mä kävin siel yhtä kurssia seuraamassa, ja mä kiinnitin huomioni näihin kahteen tekijään ja pyysin heidät ja kerroin, että lähtekää tekee ammattivalintaan liittyvää ohjelmasarjaa. Ja kuitenkin niin, että pyritte myös kertomaan myös järjestäytymisen merkityksestä työntekijälle. Ja niin siitä sitten tuli *Peruna*-niminen ohjelma, joka sitte myöhemmin jopa yks *Vappu-Peruna* aiheutti Revolulle muistaakseni puol vuotta virkavapauttakin.

Mä vielä palaan siihen seksisarjaan, jolla puututtiin yhteiskunnassa yhteen tabuun. Eli koska meillä oli jo nuorten radion ja nuortenohjelmien tietty perimä. Mä muistan, niin kirjoittamaton laki oli se, että älkää soimatko poliitikkoja, älkää puhuko pahaa uskonnosta, älkääkä mollata vierasmaalaisia, et niistä saa aina lempu. Tietyst tämmönen seksitabuhan on semmonen, joka on aina hyvin arka, mutta siinä sitten kajottiin tähän. Ja tästähän sitten tehtiin niin sanottu tutkimus ja Kalle on kirjottanu raportinkin *Sosiologia*-lehteen, että mimmosia tuloksia siitä tuli.² Mut että jos ajattelee sitä yleisesti, niin nuorten radiosta tuli myös tässä yhteiskunnassa vaikuttava voima. Me oltiin mukana nuorisopolitiikassa äärettömän aktiivisesti, myös kaikkennäköisissä keräyksissä ja tempauksissa. Meil oli -65 paperijuna Sallasta Inkeröisiin, siinä kerättiin jät-paperia, ja jät-paperin tuotoil ostettiin Punaselle Ristille ambulansseja. Sitten oli safarikeräys, joka taas meni kehitysapuun.

KN:

Siis voidaan sanoa, et paradoksaalist kyllä, et sitä kohti, kun se poistettiin kokonaan agendalta, tää nuortenohjelma omanaan, niin sen yhteiskunnallinen merkitys kasvo. Ja nyt yks asia, joka multa unohtu, on se, että tää ylioppilasnuoriso, joka on 60-luvun tärkeä momentti noin yhteiskunnallisesti, niin sehän sai oman pikkupilttuunsa nuortenohjelmien piirissä sen vuoden aikaan, jollon mä hoidin sitä. Se tais olla mun idea, tai en mä tiä, mist se tuli: *Akateeminen neljännes*. Mä ehdotin ensin "Akateeminen vartti", mutta Leka sano, et ei vartti oo suomea. Ja minä rekrytoin siihen *Ylioppilaslehden* silloisen päätoimittajan Kaarle Stevenin, joka hoiti sen

² Artikkelin "Onko tietoa sukupuoliasioista?" kirjoittajana olivat K. Nordenstreng ja M. Hara, *Sosiologia* 1968 (Vol 5, N:o 2, ss. 69-76).

suvereenist. Mä en koskaan kuunnellukaa niitä, hän oli entinen ajankohtaisohjelmien toimittaja, jolle saatto sen uskoa täysin itsenäisenä alihankkijana. Et ylioppilaat tuli sillä lail mukaan, ja ilmeisesti se jatku sulla suht pitkään.

MH:

Jatko tuli, muistaakseni Arvo Salo vielä tuli siihen perään. Ja sitten Seppo-Heikki Salonen oli *Akateemisen neljänneksen* toimittaja.

JM:

Mut niinku Kalle totesi, aika pitkä kaari on tää yli 11 vuotta Matilla. Ja se tilanne sitte vaiheessa -74, jolloin me Keijon kanssa tultiin, niin se oli se kärki oikeastaan taittunut, koska se oli myöskin nuorisomaailmassa näin tapahtunu.

MH:

Nimittäin vois sanoa, et ne vaikuttajat tai siis se porukka, joka kasvoi nuorisopoliittisesti, alkoikin jo mennä sinne vanhempien pilttuuseen, sanotaan nyt esimerkiksi joku tällainen ku Matti Ahde, Nuorisoneuvoston puheenjohtaja, ja joku Pekka Saarnio, just Ilkka-Christian Björklundit, Erkki Tuomiojat, kaikki nää.

KN:

Mut kuulkaa, se ei ollu vain laadullinen erityistä hoitoa omaavien yksilöiden tuoma laadullinen ilmiö vaan myös määrällinen, suurten ikäluokkien kysymys. Mä muistan kerran sen vuoden aikaan, ku mä hoidin hommaa, nii oli selostajapäivät. Ja jostain syytä mua sit haastateltiin niiden yhteydessä, ja mä olin silloin juuri Tilastollisesta Päätoimistosta hankkinu Suomen ikäjakautumatilaston. Sillonhan ei oikeen tieteellisest tät ohjelmatoimintaa harrastettu, joten Suomen väestötilastoki oli ihmeellinen asia Yleisradion piirissä. Ja minä olin jotenki vaan saanu päähäni, et tsekataanpas, paljonko on Suomessa niitä, jotka on meiän kohdeyleisöä. Ja jukolauta, niitähä oli suunnilleen kolmasosa Suomen kansasta sillon. Minä saatoinkin rintaa röyhistellä ja sanoin, että niin, että muuten me nuortenohjelmien toimittajat vastaamme vain niin ja niin pienestä osasta ohjelmia, mutta kansasta on niin ja niin paljon nuoria, että tää on valtavan tärkeä ryhmä. Ja se oli juuri se suurten ikäluokkien buumi, joka ilmeisesti omalla painollaan sitten teki tän merkittäväks yhteiskunnallisesti. Sit se meni vähitellen ohi.

JM:

Se on muuten muutenki merkittävä seikka, koska syntyvyysluvut 40-luvun lopusta viis-kuus vuotta eteenpäin ovat lähes puolta suuremmat kuin tänä päivänä. Eli se nuorten ikäluokkien suhde tähän, ja kun eläkeläisten ja eläkeikäisten määrä nousee, keskimääräinen elinikä on noussut miehillä 70:een, naisilla 80:een, näin ollen koko kuulijakunnan rakenne myös on toinen. Eli kotona olevista on noin miljoona eläkkeellä olevaa, ja nuoret ovat absoluuttisesti laskien, jos lapset otetaan pois, pienempi ryhmä kuin nuoret tällä hetkellä.

MH:

Mä aattelin, että koska mä voisin tietysti kertoa vaikka kuinka paljon, mutta ihan, kun tuolla yhdessä vaiheessa puhuttiin myös siitä, että saattais tutkimuksen kannalta olla aika merkittävää jossain vaiheessa alkaa jäljittää näitä ihmisiä sillä tavalla, että kun he, mihin he ovat menneet, mitä heistä on tullut. Niin mä voisin luetella mitä mä laittelin ennen ku mä tulin tänne, joukon nimiä. Tässä saattaa olla osa sellaisia nimiä, jotka on jo ollu Saukin aikana, ehkä joku on ollu jo Paavo Noposenkin aikana. Mut mä menen tällasia nimiä ihan tonne historiankirjoja varten, tää ei oo missään järjestyksessä. Yleisradion Turun nykyinen aluepäällikkö Juhani Laven teki aikoinaan Tamara Lundin kanssa Turussa sellast ku *Ankkurit ylös* -nimistä viihdeohjelmaa. Ja myöhemmin hän teki sitte viihdeohjelmia Antero Alpolalle viihdeosastolle ja niin edelleen, eli hän kasvoi ulos jopa uutistoimitukseen ja niin edelleen. Sitten oli sellainen *Äyskäri*- niminen ohjelma, jota Jaani Viherluoto ja Riitta Lindegren tekivät nykyrunoudesta ja kulttuurista.

KN:

Jaani kirjotti Uuden Suomen nuorisosivulle nimimerkillä Jyrki J. ja sieltä me se Saukin kanssa omittiin.

MH:

Ja mistäs sä löysit Jammu-enon eli pastori Apajalahden?

KN:

Sen mä keksin itte.

MH:

Eli hän oli sellanen aika jännä mielenterveysihminen, joka oli *Nuorten ikkunasta* -lähetyksessä pakinoitsija, eiks nii?

KN:

Juu ja sillä oli parina semmonen Sisko, joka oli taas *Suomen Kuvalehden* toimittaja Alli-Julia Tolvanen. Sen keksi mulle Leo Meller, joka sano, et Juliska on hyvä täti.

MH:

Sitten Matti Luoto on minun rekrytoima ihminen. Hän oli aika pitkään radion vakituisena toimittajana poliittisten ohjelmien toimituksessa ja tekee nykyäänki freelancerina ohjelmia. Sitten Aimo Nikulainen on nykyään radion uutisissa. Ulla-Maija Aaltonen eli nimimerkki Uma on tehnyt ilmeisesti Jormallekin *Murkun* ohjelmaa, mutta pakinoi silloin nuorille tytöille. Sitten Irmeli Nordenstreng, omaa sukua Miettinen, teki meille sillo aikoinaan ja on nykyään toimittajana Jaanassa. Hannu Karhu on ilmeisesti hotellialalla ja opettajana, mutta Tapani Karhu on tehnyt Mainos-tv:lle, tehnyt myöhemmin ohjelmia ja perheohjelmia. Jorma Pilke, joka istuu vieressäni, on määrättyllä tavalla kasvanu täst samasta porukasta ja alotti nuorten radiossa, teki ensimmäisen ansiokkaan selostuksensa -64 Tapiolassa nuorten moottorikerhosta. Sitte semmoset kaks, jos ajatellaan juonnettuna puhemusiikkiohjelmia, niin parivaljakko Pentti Kemppainen ja Jorma Elovaara. He tekivät *Fab ykköstä*, joka oli aivan uudentyypinen, siis juonnettu puhemusiikkiohjelma, jossa oli jotain ideaa, siis asiaa. He löysivät 60-luvun puolivälissä paikkansa meiltä. Ja Pentti Kemppainen toimittelee ansiokkaasti nyt Neuvostoliitosta ohjelmia, eli kulkee ton Unto Miettisen jalanjäljillä. On kulttuuritoimituksessa muuten työntekijänä. Ja Jorma Elovaara on tällä hetkellä taas tullu ääneen tuolla Radio Cityssä *Vesimiehen aikaan*. No, Leena Tamlander-Pulli, josta jo mainittiin, ne on sieltä Saukin kurssilta Turusta.

SP:

Mist oli myös Tauno Äijälä. Simo Pasanen oli silloin vetämäs sitä kans mun kans, tuli vähä ennen.

MH:

Sitte Veli Kärkkäinen oli lähinnä näis meidän makasiiniohjelmissa, ja hänen aikaansaannostaan on, muistaakseni vuonna -68 hankittu Tuksu, tällanen auto tuolta Karkkilasta. Hän oli innokkaasti näissä tempauksissa mukana, ja aina välillä katoaa ja taas ilmestyy, paraikaa tekee hommia Radio ykkösessä eli Ettanissa, jossa myös Eino Nykänen.

SP:

Eino Nykänen, juu, se ois kiva nähdä, se kundi joskus todellaki.

MH:

Hän on välillä ollu *Ylen aikaisessa*, mutta on Radio ykkösessä tällä hetkellä. Esko Riihelä on meidän liikennetoimittaja, alotteli silloin minun aikani. Raimo Häyrinen oli yks sellanen, joka tuli ja tupsahti.

KN:

Aina kehuu lehdis, et minä oon hänet rekrytoinu, mut en mä muista ollenkaan sitä.

MH:

Ei pidä paikkaansa. Ensimmäinen koejuttu oli, käytiin tekemässä Raimo Häyrisen kanssa Suomen lausujaliiton B-kerhossa, ja meni ihan pieleen. Jos se lohduttaa Paavoja [naurahtaa].

PAAVO NOPONEN:

Eiks se saanu suunvuoroa?

MH:

Ei, ku se ei osannu kysyy mitään. Raimo Häyrinen päätyi sitten urheilutoimitukseen. Heikki Hietamies tuli niihin samoihin aikoihin, ja on sitten tullu tuolla tv:n *Lauantaitansseissa* koko kansalle tutuksi. Risto Heikkilä oli jo kyllä aiemmin. Ja siihen liittyy tällainen Ismo Vallenius.

KN:

Risto Heikkilän toi kai Pentti Lahti-Nuuttila Kangasalta.

SP:

Mä muistelen, et se Hietsu ois joskus meilleki tehny, silloin ihan ammoon.

MH:

Teki. Muistan Saukin listoissa Hietamiehen. Sitten sellanen ku Kari Roos -niminen kaveri alotti tai jatkoi Nuorten sävellahjaa. Sehän lähti pyörimään -67. Silloisen Biafran kriisin aikoihin ja Nigerian ja Biafran välisen sisällissodan aikoihin. Sitte mä mainitsin juuri tuon *Tomaatin* tekijät, Tuomas Vesterinen ja Ritva Engeström, *Perunan* tekijät, Tuula Sarrola ja Eero Metsälä. Sitten oli henkilö ku Tapio Lipponen, niin hän laulo Muksut-nimisessä lauluyhtyeessä ja tuli samaan aikaan kun Irmeli Miettinen ja samaan aikaan ku Jyrki Lindström. Ja he tekivät musiikkiviihdettä, siis Jyrki Lindströmhän oli sanottaja, hän oli sanottanu muutaman kappaleen.

SP:

Niin oli, juu. Ja se tuli kyllä jo tarjoomaan mulle juttujaan aikasemmin, toi Jyrki.

MH:

Ja nykyään hän on Yleisradion ulkomaankirjeenvaihtaja. Ja sitten Seppo-Juhani Ruotsalainen tuli sieltä Kuopiosta päin Eero Nuutisen vinkkinä samalla tavalla ku toi Spede Pasanen aikoinaan. Ja Seppo-Juhanista tuli lääninkirjailija Kuopion lääniin jossain vaiheessa, nykyään hän on Janakkalassa kulttuurisihteeri. Vappu Tolvanen tuli silloin minun aikoihini, ja sitten sellanen henkilö ku Marja Vaarman.

SP:

Marja Vaarman oli meillä, jo mun aikana, semmonen tumma tyttö, joo.

MH:

Me teimme silloin radion suosituinta ohjelmaa *Iloinen illansuu*, ja se oli Saukin idea.

SP:

Niin teitte, joo. Se oli nuortenohjelma. Mut se oli hyvin harvoin tuleva, kerran kuussa. Sitte ku noista naisista nyt tuli puhe, niin toi Marja-Riitta Öljymäki teki mun aikana aika paljo juttui, et kyl niit tyttöjäki oli siellä toimittajina silloin.

PN:

Ja hän oli mun aikana, teki Päijänteen pitkittäissuunnassa melonnan, se oli meillä nuorten ohjelmassa. Lähdettiin ihan pohjoiskolkasta ja mentiin Lahteen, siin oli aina päivämatka viikon aikana muistaakseni.

MH:

Tää Marja Vaarman on nykyiseltä nimeltään Marja Cavonius c:llä, ja hänen miehensä on Mauri Cavonius, taloustutkija. Sitte Antero Ikonen, opettaja on tuolla meidän koulutelevisiossa vai onks se lasten ja nuorten ohjelmien toimitukses. Sitten tällainen joukko, joka teki näitä varusmiesohjelmia, ni oli tällanen ku Olli-Juhani Auvinen ja Jouko Färd. Auvinen on nykyään MTV:n *Kymmenen uutisissa*, oli välillä meidän radionkin uutisissa, mutta on nyt siellä Kymmenen uutisissa töissä. Ja Färd on opettaja koulutukseltaan ja avustaa urheilua, jääkiekkoa, tekee

Porista päin, teki varusmiesohjelmia. Juhani Niska on nykyään vakituisena Rovaniemellä siellä aluetoimituksessa. Ja Markku Kilpelä on ilmeisesti, en tiedä, onko myös vakinaistettu siellä. Ja Juha Snore, joka on tuolla Tampereella päin tällä hetkellä. Juhani Mäkelä oli meillä pakinoitsijana, eli Jussi, joka on tv:ssä tämä kansalainen. Ja sitten Pekka Hyvärinen oli meillä pakinoitsijana, sitten oli meidän uutisissa, siirtyi Mainos-tv:n *Kymmenen uutisiin* ja nyt *Suomen Kuvalehteen*. Ari Valjakka, joka on nykyinen Wärsilän tiedotusjohtaja.

KN:

Kuulkaa, nyt muistuu mieleen, et Ari Valjakka oli Matin kilpailija -93 ja minä otin ton Matin enkä Aria. Valjakka oli silloin avustajana ja kandideeras mun jälkeeni, mä kävin hänt tapaamassaki Jyväskyläs mis hän opiskeli kansakoulunopettajaks.

MH:

Sitte Tauno Äijälä, joka on nykyään MTV:n ohjelmajohtaja.

SP:

Joo, se tuli Turun kurssilta.

MH:

Ja silloin, kun Kalle lähti sotaväkeen kesäkuussa -63, me oltiin Tauno Äijälän kanssa yhdessä tekemässä nuorisoseurailtamia Lannevedellä, jos Kalle muistaa. Sulle järjestettiin iltaloma sen takia. Ja nykyinen *Katso*-lehden päätoimittaja Reijo Telaranta teki myös *Akateemista neljännessä*. Ja sitte sellanen henkilö, ja sit meillä on aika jännä juttu, kun silloin 60-luvulla, niin oli yks sellanen ilmiö, siis syntyi nää *Orvokki-kabareet* ja poliittinen teatteri ja niin edelleen, niin mekin yritettiin, mut siit ei oikeen tullu mitään. Me perustettiin semmonen ku *Nuorten teatterikerho*, jonka rehtoriksi tuli sitten Keijo Komppa. Kompan nimi on syytä nuortenohjelmissa aina mainita, hän on ihan sieltä Lohikosken ajoilta.

SP:

Ja tehny mulle aika paljon kuunnelmii kanssa.

MH:

Kyllä, ohjannu paljon kuunnelmia. Ja teki arvokasta työtä, jos ajattelee, että tästä nuorten teatterikerhosta, niin sellaiset näyttelijät ku Pekka Milonoff, KOM-teatteri, ja Petra Frey, nyt freelancerina, lähtivät ja menivät sitten teatterikouluun tai nykyiseen Teatterikorkeeseen meidän suosituksilla, hallitsivat radionomaisen ilmaisun keinot ja ovat kehityskelpoisia niinku Saukin työtodistuksen mallin lopussa sanotaan.

Vuokko Jarva alotti *Kuuma linja* -nimisen ohjelmasarjan. Puhelinkontaktiohjelmat alko meillä silloin ku oltiin suorassa yhteydessä kuuntelijoihin ja ihmiset saivat purnata ja puhua. Elisabet Taskinen, joka nykyään toimittaa *Pisteitä*-ohjelmaa näkövammaisille, löytyi Berliinin nuorisofestivaaleilta. En mä nyt muista vuotta, millon se festivaali pidettiin, mutta hän oli meidän tulkkina. Ja todettiin, et se on iha hyvä tyttö tekemään. Jari Niemelä on nykyään *Tänään iltapäivällä* -toimituksessa. Ja sitte tällanen henkilö, joka muistuttaa oikeestaan Kallen karriääriä, on Jussi Tapola. Eli lähtenyt sieltä lastenradiosta, tuli nuortenradioon ja sitten jatkoi edelleen eteenpäin niin, että on nykyään Oopperassa ohjaajana. Tämä on samainen Jussi Tapola. Mä tutustuin 60-luvun alussa myös Eero Toukkari -nimiseen henkilöön, hän oli Ammattikoululaisten liiton pääsihteeri ja nykyään RTTL:llä pääluottamusmies.

Sitte meillä oli myös 60-luvulla aika jännä asia, että kirkko eli tää meidän luterilainen kirkko alkoi hakea uutta rooliaan yhteiskunnassa, ja tuolta kirkon nuorison parista, ei siis minkään hartausohjelmien neuvottelukunnan tai Kirkon tiedotuskeskuksen taholta, tänne vaan ilmesty kolme tyttöä, jotka esittivät sellasta ohjelmaa ku *Tapuli*, joka olis kristillis-yhteiskunnallinen nuorten ohjelma. Ja heistä mä muistan, että yksi oli Marja Parikka, joka nykyään on TV2:ssa ja ollu meillä myös *Tänään iltapäivällä* toimituksessa. Toinen oli Tuula Laiho. Joku Tupu oli kolmas henkilö. Ja nää tytöt olivat jo silloin naispappeuden kannalla.

Mä olen nyt näitä nimiä ihan tarkotuksella heitellyt esille kun nuorten radio oli mun käsitykseni

mukaan erittäin tärkeä koulutusinstituutio.

SP:

Oikeestaan ainoa instituutio ennen kuin toi Meranon yliopisto perustettiin. Selostuskurssien lisäksi, mutta nuorille se oli ainoa mahdollisuus.

MH:

Joo ja mä uskon, että tästäkin nimiluettelosta suurin osa toimii alalla. Jos ajatellaan sitä, niin se on aika merkittävä työ. Ja jos ajatellaan ihan tätä jatkuvuutta, niin miten tää on mennyt eteenpäin. Mä uskon, että kun me sitten tämän kymmenen vuoden tauon jälkeen, eli vuodesta -75 tänne -84 loppuun, niin sitte Jorma Pilke on ottanu taas vastuun näistä asioista ja niin ollaan hyvissä käsissä. Mut eihän tässä välilläkään, Jormahan on kuitenkin toimittanut ja Jormahan on ollu koko ajan remmissä. Eli kyl mun mielest sun on syytä mainita se, et sä siitä huolimatta paikkasit tätä aukkoa aika tiukasti. Siis sä olit lastenohjelmien toimituksessa, teit varhaisnuorille ohjelmaa, mutta sitten ilmeisesti, niin nostit ikärajaa kohisten.

MH:

Kerro nyt Jorma, millon sä tulit.

JP:

Niin, mä tulin -64 tekemään nuortenohjelmia Matille, ja tein niitä sitten tai jatkoin tekemistä siirryttyäni Tampereelle opiskelemaan, ja tein myös Tampereen yliopiston *Höyryä*, joka oli lähinnä tiedotusoppia opiskelevien radiolehti, ja Pirkko Kankainen, nykyinen Leisti, oli sitten työn opettajana siellä. Ja sitten Eero Eräpuu oli mulla isähahmona, niin ku se oli myöskin opiskelijakaverille Risto Heikkilälle jonkinlainen henkinen isä, samoin tälle Konsta Pylkkäselle, joka siellä vieläkin opettaa. Sitte mä tein pienimuotoista yhteenvetoa nuortenohjelmien kasvatustavoitteista ja yritin haastatteleamalla saada tosta Matista jotain irti. Ja kyllä mä muutaman päivän sitä kuuntelin ja sain sitte kirjetettua tämmösen eepoksen. Sitte, ku mä sitä toin takasin Matille ja annoin myöski tälle Lea Pennaselle ja totesin saman asian kun monet muutkin oli kokenu, Lohikoskikin aikoinaan, että markkinarakoja löytyy. Mä silloin puhuin varhaisnuorten ohjelmista ja loin oikeestaan sen käsitteen. Lealla oli pienet lapset ja kuunnelmat ja sitte Matilla oli nuortenohjelmat, ja välistä puuttu selvästi. Lea rypisti otsaansa ja sanoi, ettei hän nyt oikein ymmärrä, mutta tee muutama sellanen. Mä tein kolme ohjelmaa Lealle, ja hän oli todennäköisesti pyörittänyt niitä sitten Koskiluomalle ja Miettuselle ja kenelle hän nyt oli sitte mahtanu pyörittää. Sit se homma jäi siihen, kunnes tuli pikakirje Tampereelle, että pitäis ottaa yhteyttä. Mä otin yhteyttä ja kysyttiin, et miksen mä oo hakenu sitä paikkaa? Mä sanoin, että mitä, en mä oo edes huomannu. Viimesenä päivänä sitten, kun tää paikka oli auki, niin käytiin neuvotteluja, että otanko mä sen paikan vai en, ja Lea oli sitä mieltä, että mullehan se kuuluu, ku se on niinku mittatilaustyönä tehty tätä hommaa varten, että just niitä ohjelmia, mitä mä olin jo sitte muutaman kappaleen tehnyt. Näin mä tulin radioon sitten näitten neuvottelujen jälkeen hyvässä uskossa, joka ei sitten ihan pitänyt, että tarkoitus oli tietenki jatkaa opintoja kovasti.

SP:

Alkaen millon?

JP:

-66 joulukuun alusta. Ja nää neuvottelut käytiin siis syksyllä. Eli siis siinä oli hirveen monta kuukautta, kun sitä haudottiin sitä asiaa sitten ennen ku sitten tää päätös tuli. Joo, mä ryhdyin tekemään näitä varhaisnuorten ohjelmia, ja ensimmäinen ohjelma, sen nimi oli *Ristiin rastiin*. Jatkaa näitä perinteitä. Se oli makasiinityyppinen ohjelma, ja siinä oli sitten juttuja, musiikkia ja sketsejä, siis huumoria. Ja se, mikä oli tietenkin hiukan erikoista, oli se, että mä koulutin ja käytin muksuja niiden ohjelmien tekijöinä. Eli mä loin tämmösen instituution. Ja ne samat muksut sitte osittain, ne kelpas lasten kuunnelmiin ja ties mihinkä tarpeisiin. Tän saman ajatuksen mä sit lanseerasin myös television puolelle. Syntyi varsin nopeasti yhteistyö radion ja television kanssa ja yhteisiä produktioita. Tehtiin televisionomaiset jutut televisioon ja radionomaiset radioon ja yhdistettiin tekniikkaa. Se oli siinä mielessä uutta, että sitä ei oltu

kokeiltu. Siinä sivussa sitten kävin myös noi telkkarin kaikki kurssit, ja ajatus oli, että jos siirtys vaikka telkkarin puolelle. Mutta olin siellä runsaat puoli vuotta. Sitten kyl radio tuntu kiinnostavammalta. Tulin takasi hoitelemaan, että se ei sit sen enempää kiinnostanu. Sitte, ku mennään sinne -74-tilanteeseen, niin kyllä mä ihan itse tekemälläni päätöksellä, ei mulle kukaan sanonu mitään, niin kun Matti ja Leena siirty pois, tai Matilla jäi varusmiesohjelma ja Leena teki *Nuoret ja työ* -ohjelmaa vielä aika pitkään, niin mä lisäsin vaan omiin ohjelmiini nuorille suunnatun ohjelman, joka oli kyllä siis lähinnä 14-18 -vuotiaille. Säilytin sitten sen lisäksi kaikki varhaisnuorten ohjelmat.

MH:

Saanks mä ihan sanoo repliikin tohon. Hyvä, ku toi tuli esille. Nimittäin siinä tilanteessa, kun nuortenohjelmien toimitus lakkautettiin, niin silloiset vakio-ohjelmat annettiin eri toimituksille. Leena Tamlander-Pulli teki tätä *Nuoret ja työ* -ohjelmaa yhteiskunnalliselle toimitukselle. Mutta sitten kävi niin, että varusmiesohjelmat, eli *Aamukampa* ja *Varusmies*, eivät eettisistä syistä kelvanneet kellekään. Niin minä sanoin sit, että roikkukoon sitten minulla siihen saakka, kunnes kelpaa. Nythän sitten tossa vuodenvaihteessa kun mä luovuin niistä virallisesti ja tein sitten viimeisen *Aamukampa*-ohjelmani tossa huhtikuun alussa, ku poikani pääsi reserviin. Ajattelin, että sitte loppuu minun asiani näiden varusmiesasioiden hoitamisessa ja siirrytään tälle turvallisuuspolitiikan puolelle. Sitte nää varusmiesohjelmat on ollut Jormalla ja sitte se ilmeisesti kai jossain vaiheessa lopetetaan.

JM:

Olihan siinä, Matti, yks vaihe sellanen, jolloin Matti tunsu mielenkiintoa siirtyä Radio 2:sta Radio 1:een. Mut silloin puolestaan esteeks muodostui toisinpäinen asia. Eli sinä et katsonut voivasi siirtyä ilman niitä ohjelmia, ja taas Keijo Savolainen ilmotti, että tässä organisaatiossa ne ohjelmat eivät siirry, vaikka sinä siirryt. Eli siinä oli tapahtunu tän kymmenen vuoden sisällä, se oli jokseenki puolivälissä se vaihe, että ne ohjelmat olivat niittäutuneet siihen Radio 2:n imagoon siinä määrin, että enää ne eivät olisi kulkeneetkaan sun mukana.

JP:

Joo, nyt nuorten ohjelmat elää toisenlaista kautta. Meillä on ensinnäki yhteistyö tän Rockradion kanssa. Muodostetaan päivittäisiä ohjelmablokkeja. Mulla olis lääke tähänki, mutta nuo poliitikot on tehny toisenlaisen päätöksen. Mun mielestäni tämä radion kolmoskanava, joka on suunnitteilla, niin siitä pitäisi tehdä tällainen kevyen musiikin kanava, jossa pääpaino on alle kolmikymppiset kuuntelijat, jollonka kakkoskanava voitaisiin varata osittain aluetuotannolle ja osittain säilyttää samanlaisena kuin se profiili on tällä hetkellä, poistaa sieltä ainoastaan tämä tuhat tuntia vuositason nuorille suunnattua musiikkia ja muuta musiikkia plus hiukan laajentaa sitä sinne keskittien musiikille, niin saataisiin aikaan kanava, joka ei sitten häiritsis...

MH:

Pelkästään nuorisokanava. Aamust iltaan.

JP:

Ei, kyllä siinä tietenkin pitkin päivää voi olla vaihteluja, mutta tietyt kuunteluajat, keskeisimmät kuunteluajat olis nuorille.

MH:

Ei hullumpi idea. Toinen vaihtoehto on se, että palataan siihen, mistä Saukki alotti, eli siihen piraattiradioon. Joka kaupungis on oma nuorisoradio.

KN:

Suurin piirtein alkaa olla jo, näitä kaupallisia.

JM:

Mä voin sanoo väliin sen, että Yleisradion hallintoneuvostossa se ei viestintäpoliittisesti tällä hetkellä mene tuossa muodossa läpi. Se on realiteetti, koska alue- ja paikallistoiminnan rooli on siinä määrin keskeinen, et jos se yleensä saadaan aikaan, niin pääsääntöisesti yksi näistä

verkoista omistetaan sille. Siihenhän Jorma viittas. Siinä on variaatioita niin, et ne eivät oo puhtaita kanavia. Ei siihen oo resurssejakaan puhtaisiin.

SP:

Näyttää tällä hetkellä ettei nääkään kanavat nyt oo mitenkään puhdasprofiilisia. Nää on aika lailla sekasin tällä hetkellä.

JM:

Ei ole, tosin kritiikkiä tulee myös siitä, että ne ovat liian puhdasprofiilisia. Eli se näyttää eri sektoreilla hyvin eri tavoin. Puhe- ja dokumenttiohjelmat ovat tyytymättömiä, koska ne katsovat joutuneensa ykkösverkkoon. Ja taas ne, jotka pääsevät kakkosverkkoon, joka on kuunneltu, niin sinne yleensä ihmiset kokevat pääsevänsä ja joutuvansa ykkösverkkoon.

JP:

Mut siis tää blokkiajattelu, sehän on ihan kansainvälinen tai sitten tämmönen puhdas, nuorille suunnattu. Näitähän on BBC ja itäblokista löytyy Puola ja Tsekkoslovakia ja ties mitä, joissa on oma nuorten kanava. Myös Ruotsin radiolla on samanlainen blokkiajattelu, et siis samoina aikoina arkipäivisin ja viikonloppusin tietty rakenne on aina nuorille tiettyyn aikaan.

KN:

Tuleehan näitä radiokanavii nyt kun pipoo, kun kaapeli- ja satelliittiverkot saadaan käyttöön.

JP:

Kyl tää nuortenohjelmien homma pirstoutuu luonnollisesti siinä vaiheessa, kun tulee yhä uusia yrittäjiä ja nuoret voi valita yhä useammasta. Ja tietenkin kilpailu kovenee. Sillon radion pitää miettiä, et mikä se on se radion rooli jatkossa.

JM:

Jos tuohon Kallelle sanois vielä kommentin, niin ennen kuin kaapelijärjestelmä ja siihen liittyvä satelliittijärjestelmä on valtakunnallinen, se tulee viemään niin kauan, että kymmenen seuraavan vuoden aikana mitään muuta joka kotiin menevää valtakunnallista ohjelmistokanavaa realistisesti ottaen ei ole kuin nää Ylen valtakunnalliset kanavat. Mutta sitten taas 10-15 vuoden kuluttua tilanne on toinen.

PN: Pysyäkseni vielä uskollisena kuningasajatukselleni eli puheilmaisulle radiossa, kysyisin Jorma Pilkkeeltä, mikä on sinun näkemyksesi tällä hetkellä? Millaisella puhekielellä näitä nykyisiä nuoria on juontajan lähestyttävä? Heittäytymällä yhtä huolimattomaksi puheilmaisussaan vai kuinka?

JP:

Kyllä pyritään siis jopa niin, että meillä on ollu ammattiopistossa kursseja, joissa on puheilmaisuuksiin kiinnitetty huomiota. Ja kunkin toimittajan, jotka vähänkään enemmän tekee, nii heidän puheensa ja kielensä on kovastikin analysoitu. Kyllä me pyrimme siihen, että se on hyvää kieltä, tosin puhekieltä. Mutta meillä on hirveän paljon haastateltavia, ja sitten osa näistä reporttereista, jotka tekee silloin tällöin jonkun jutun, niin siellä tämmöstä huolimattomuutta saattaa kyllä esiintyä.

Mä luulisin nyt, koska meiän äänitarkkailijat on tehny jo puoltoista tuntia yli normaalin työajan täs töitä, niin jos me tää virallinen keskustelu päätettäs tähän ja otetaan vaikka sitte tämmönen pieni verryttelykierros ilman tätä mikrofonirypästä.

UM:

Saanko vanhempana partana sanoa pari sanaa? Minusta on suurenmoista, että radiojohtajana on tommonen Jouni, joka on alottanu niin varhain jo itse radiotyön ja käsittää tämän työn merkityksen varmasti paremmin ku sellaset, jotka ovat tulleet ulkopuolelta taloon. On suurenmoista, että tämän tapainen tilaisuus on järjestetty. Nähtävästi se liittyy radion juhlavuoden lähestymiseen ja historiikkiin. Ja liittyy myöskin minun kuningasajatukseseen. Nyt

vanhempana olen alkanut ymmärtää radioäänitearkiston merkityksen toisella tavalla kun aikasemmin ja tarkkailen sen toimintaa ja aion palata tähän asiaan ja myöskin tehdä ehdotuksen radiojohdolle, että arkistointiin kiinnitetään entistä suurempi huomio. Ja käsitetään radion äänitearkisto ja vastaavasti tietysti arkistot television puolella kansallisiksi kulttuuriaarteistoiksi, joita ei saa hävittää summittaisesti, vaan erittäin tarkoin ja että toimittajien oikeudet ohjelmiinsa myöskin otetaan tässä huomioon. Tässä on tehty suuria virheitä, ja me joudumme joskus palaamaan tähän asiaan, mutta täysin rakentavassa mielessä ilman että ketään syytetään tai loukataan, mutta kumminkin, että saadaan asiat kuntoon.

Kiitos tästä tilaisuudesta.

KAIKKI: Kiitoksia.